

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار وزیر تعاون، معاونین و مسئولان بخش تعاون ۷۷/۲/۲۱

من به تعاون اعتقاد دارم

دوشنبه بیست و یکم اردیبهشت ماه روزی فراموش نشدنی در تاریخ نهضت تعاون کشور بود در این روز، دست‌اندرکاران بخش عدالت گستر تعاونی افتخار آنرا یافتند که در یک دیدار صمیمانه و اختصاصی با حضرت آیت الله خامنه‌ای ولی امر مسلمین، بیانات روشنگرانه و تعهد آور ایشان را ره توشه‌ای در جهت برنامه‌ریزی، اجرا و ادامه راه پرمسئولیت خود قرار دهند. ولی امر مسلمین در این دیدار با حمایت قاطع از شیوه مردمی فعالیت‌های تعاونی بر نقش تعیین کننده و سرنوشت ساز آن تاکید کردند و تعاون را یکی از منطقی‌ترین و بنیانی‌ترین فعالیت‌ها برای استقرار عدالت دانستند. اینک به لحاظ اهمیت رهنمودهای مقام معظم رهبری در این دیدار سرنوشت ساز، مشروح بیانات ایشان را از نظر خوانندگان محترم می‌گذرانیم:

به برادران و خواهران عزیز خوش آمد و خسته نباشید می‌گوییم؛ به خاطر این که شما کار بسیار مهم و نو و پرفایده و پرکششی را در پیش گرفته‌اید. بله، همان طور که آقای حاجی فرمودند، درست است؛ بخش تعاون هم می‌تواند از لحاظ اقتصادی و اجتماعی، و حتی از لحاظ سیاسی برای کشور خیلی تعیین کننده باشد، و هم در عین حال تاکنون مظلوم و مغفول عنه واقع شده است؛ این حقیقتی است.

در سال ۷۰ بود که وزارت تعاون تشکیل شد؛ در حالی که اصلاً ایجاد تشکیلات جدید در کشور، در حقیقت یک چیز رد شده‌ی بود؛ آن هم در حد وزارت. این نشان‌دهنده آن بود که تعاون، مورد قبول و اعتقاد و اذعان حقیقی مسئولان کشور است. این وزارت به وجود آمد و تا حالا هم خوب کار کرده‌اند. واقعاً از کاری که شده، من نمی‌توانم هیچ شکایتی داشته باشم؛ لیکن اعتقاد این است که اگر بخواهیم تعاون جایگاه خودش را از لحاظ اقتصادی، بخصوص در وضع کنونی کشور پیدا کند، بایستی ما حداقل ده برابر وضع فعلی، رشد و گسترش و کیفیت برای مجموعه تعاونی کشور در نظر بگیریم؛ یعنی هدف را باید ده برابر این قرارداد.

در سال ۷۰ بود که وزارت تعاون تشکیل شد؛ در حالی که اصلاً ایجاد تشکیلات جدید در کشور، در حقیقت یک چیز رد شده‌ی بود؛ آن هم در حد وزارت. این نشان‌دهنده آن بود که تعاون، مورد قبول و اعتقاد و اذعان حقیقی مسئولان کشور است. این وزارت به وجود آمد و تا حالا هم خوب کار کرده‌اند. واقعاً از کاری که شده، من نمی‌توانم هیچ شکایتی داشته باشم؛ لیکن اعتقاد این است که اگر بخواهیم تعاون جایگاه خودش را از لحاظ اقتصادی، بخصوص در وضع کنونی کشور پیدا کند، بایستی ما حداقل ده برابر وضع فعلی، رشد و گسترش و کیفیت برای مجموعه تعاونی کشور در نظر بگیریم؛ یعنی هدف را باید ده برابر این قرارداد.

البته منظورم این نیست که از لحاظ تعداد افرادی که در کشور عضو مجموعه تعاونی می‌شوند، لزوماً ده برابر این مقداری باشد که الان هست؛ لیکن از لحاظ محصول، از لحاظ

کیفیت و از لحاظ پیدا کردن مناطق نو برای فعالیت تعاونی - مناطقی که اصلاً مورد توجه قرار نداشته؛ و بعضی از آنها در صحبت‌های آقای حاجی بود - مجموعاً باید ده برابر کار بشود. منظورم در یک برنامه بیست ساله نیست؛ بلکه اگر تلاش و همت کنید، در همین برنامه سومی که در آینده نزدیک در انتظارش هستیم، واقعاً شما می‌توانید این گونه برنامه‌ریزی کنید.

ببینید عزیزان من! اساس در نظام جمهوری اسلامی، عدالت است. بارزتر از همه آرمانها و مقاصد اهداف نظام اسلامی، «عدل» است هرکس این را قبول ندارد و شک دارد، کافی است که به آنچه درباره تشکیل نظامی بر مبنای حاکمیت دین در قرآن و در حدیث و در کلمات بزرگان آمده است، مراجعه کند. نگاه کنید ببینید، آن چیزی که بیشتر از همه تکرار می‌شود چیست؟ این دلیل اهمیت آن است.

بدیهی است که در یک نظام اسلامی و دینی، همه مردم بایستی به سمت دینداری، خداپرستی، عبادت خدا و اخلاق حسنه پیش بروند - شکی نیست - لیکن این موضوع در آثار اسلامی، کمتر از موضوع «عدالت» مورد تاکید قرار گرفته است. در قرآن، وقتی که می‌فرماید ما پیامبران را فرستادیم، بعد می‌گوید «لیقوم الناس بالقسط» هدف، قسط است. قسط، یعنی زندگی عادلانه.

من با مسئولان کشور، با رئیس جمهوری محترم، با مسئولان محترم دولت - چه اقتصادی و چه دیگران - بارها این را تکرار کرده‌ام و گفته‌ام که نقطه بن بست شکنمان، عبارت است از ایجاد اشتغال، آن هم از منابع نو و «تعاون» می‌تواند یک بازوی قوی در این راه باشد.

داران درجه یک آمریکا هستند که قانون را می‌نویسند نه توده مردم. بنابراین آن قانون به نفع همین ترکتازی است. لذاست که آن جا اگر کسی به درهمی از مال دیگر تجاوز کند و آنها بتوانند به او دست پیدا کنند، مستوجب اشد مجازات است. چرا؟ چون به ثروت کسی تعدی شده است. این مربوط به امروز هم نیست؟ تمام این دویست سال همین طور بوده است. هیچ کس این را قبول ندارد، برود ادبیات و معارف آمریکا را نگاه کند.

ببینید، این آن چیزی نیست که ما به آن معتقدیم. ما این جا می‌گوییم: «من بات شیعیان و جاره جاثع فلیس بمسلم». یعنی جناب عالی که پول را با دسترنج خودتان پیدا کرده‌اید و در حال سیری خوابیده‌اید، اما همسایه شما گرسنه است، می‌گویید شما مسلمان نیستید؛ یعنی از این محدوده خارجیم آن منطق، این حرفها را قبول ندارد. آن منطق می‌گوید: آقا گرسنه است، برود زحمت بکشد، تلاش کند، بدود؛ و اگر نتوانست بمیرد، من چه کنم؟!

البته آن جا کسانی هستند که ممکن است ترحم و محبت بکنند؛ اما کسانی هم هستند که ممکن است نکنند - هیچ الزامی وجود ندارد - ولی این جا الزام وجود دارد. این جا منطق آزادی به هیچ وجه اجازه نمی‌دهد که شما حرکت و سیاستی را در کشور شروع کنید که لازمه آن سیاست، عبارت باشد از این که عده‌ای زیر دست و پاله و نابود بشوند؛ مثلاً تولید ناخالص ملی پنج برابر بشود، لیکن فقرا هم دوبرابر بشوند!

ما این را اجازه نداریم، ما نمی‌توانیم این را قبول بکنیم، این جزو ارکان نظام اسلامی و جزو معارف اسلامی نیست، بلکه ضد آن است. بنابراین اساس در همه کارها، عدالت است. آن چیزی که در تمام دوران مسئولیت ما نگرانی من بوده، این است که خدای نکرده ما سیاستی را در مسایل اقتصادی اتخاذ کنیم که این سیاست، مسأله «عدل» را نادیده بگیرد.

است که خدا امام زمان را می‌فرستد، تا «یملأ الله الارض به قسطاً و عدلاً بعد ما ملأت ظلماً و جوراً». بنابراین، منتها هم قسط و عدل است.

البته رونق و شکوفایی اقتصادی و مسایلی از این قبیل، همه‌اش چیزهای خوبی است و کسی مخالف اینها نیست؛ اما به شرطی که آن هدف اصلی در میان اینها کم نشود.

ببینید عزیزان من آن اقتصاد و آن سیستمی در دنیا که نتیجه‌اش وضع اقتصادی کنونی کشور ایالات متحده آمریکا بشود، از نظر اسلام مردود است؛ من این را صریح عرض می‌کنم. چرا؟ برای خاطر این که علی رغم آن که کشور آمریکا، کشوری ثروتمند است، سرمایه‌های زیاد دارد، به وسیله آن ثروت توانسته است علم را پیشرفت بدهد، توانسته است کارهای زیادی مطابق نفع خودش انجام بدهد، قدرت و نفوذ سیاسی درست کند، اما در آن جا «عدل» قربانی شده است؛ یعنی آن جا «عدالت» حاکم نیست.

این آزادی که شما می‌شنوید در دنیا گفته می‌شود، و امروز هم امریکاییها پرچمدار این آزادی هستند، مفهوماً و مصداقاً با آن آزادی که من و شما به آن معتقد و دلبسته هستیم، بکلی متفاوت است؛ آن یک چیز دیگر است. آزادی که در اعلامیه استقلال آمریکا در دویست سال پیش از این آمد - که برایش هم جنگیدند، مبارزه کردند و کشته‌های زیادی هم دادند، بعد هم پای آن امضاء شد و نظام امریکایی فعلی به وجود آمد - آن چیزی نیست که دل من و شما برایش می‌تپد و دنبالش هستیم.

معنای آن آزادی این است که یک فرد در تصرفات زندگی خودش - اعم از اخلاقی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی - هیچ قید و بندی ندارد؛ مگر قانون. البته قانون را هم همان کسانی می‌نویسند که این اختیارات در دست آنهاست؛ یعنی سرمایه

البته عدل، جنبه اقتصادی محض ندارد. در عدل، همه جنبه‌های زندگی بشر هست؛ جنبه اقتصادی هم در آن هست. خلاف عدالت است که در جامعه‌ای، عده‌ای از موجودی آن بی‌دریغ استفاده کنند، و عده‌ای هم دستشان به کمترین حد مورد نیاز نرسد. این افطع و زشت‌ترین شکل بی‌عدالتی در یک نظام اسلامی است.

من وقتی در وضع کشور خودمان نگاه می‌کنم، می‌بینم یکی از چیزهایی که می‌تواند جلوی این بی‌عدالتی را به شکل منطقی و اصولی سد کند، همین کار تعاونی است. به همین خاطر است که من به تعاون اعتقاد دارم؛ نه از باب این که دنیا تعاون را پذیرفته، یا فرضاً فلان کشورها تعاون می‌کنند؛ نه، آنها برای خودشان می‌کنند، ما هم برای خودمان می‌کنیم. ما کشور خودمان، مردم و تاریخ و فرهنگ و معارف خودمان را داریم؛ آنها هم برای خودشان دارند. ممکن است آنها کاری بکنند که ما آن را رد کنیم. پس، از این باب نیست؛ از این باب است که من می‌بینم در این وضعی که متأسفانه گرفتارش هستیم، تعاون در کشور ما می‌تواند سرانگشت گره‌گشایی باشد.

البته ما بعد از انقلاب تلاش زیادی کرده‌ایم. آقای حاجی از مرحوم شهید بهشتی اسم آوردند. بعد از انقلاب، واقعاً مرحوم شهید بهشتی فقط این نبود؛ بلکه ایشان در خیلی از مناطق دیگر هم همین نیت را داشت، و بسیاری دیگر هم بودند که با ایشان همکاری می‌کردند. با این که این همه تلاش شده، در عین حال شما می‌بینید که امروز مناطق محروم و آذمهای محروم فراوان داریم. امروز من آماری را که یکی از مسئولان ما اعلام کرده بود، در روزنامه خواندم. او گفته بود که یک چهارم بچه‌های این کشور، از سوء تغذیه رنج می‌برند؛ علی‌رغم این همه تلاش و این همه زحمت، این گونه چیزها اصلاً زندگی را بر انسان سخت می‌کند.

به نظر من، یکی از راه‌ها و اساسی‌ترین و منطقی‌ترین و بنیادی‌ترین کارهایی که می‌تواند در این کشور برای استقرار عدالت انجام بگیرد، «تعاون» است. این یک بعد قضیه است و خوشبختانه بعد دیگر قضیه هم این است که همین تعاون می‌تواند کشور را - بخصوص امروز - از لحاظ اقتصادی هم نجات بدهد.

همه شماها می‌دانید که ما امروز مشکل کمبود درآمدها را داریم. ما به عنوان یک ملت آزاد، شجاع، فداکار و هوشمند و کشوری که قابلیت خودش را در دنیا نشان داده است، منتظر ننشسته‌ایم که دیگران بیایند از ما تعریف کنند و بگویند شما چنین و چنانید. ملت ما خودش با قدرت بازو و پنجه خودش نشان داد که ملت قابلی است؛ اما در عین حال این ملت با این

عظمت، همه هست و نیستش بسته به این است که پشت پرده سازمان اوپک چه می‌گذرد! ببینید برای یک کشور چه قدر سخت است.

اگر فرض کنیم قدرتی در دنیا، با چند تا از گردن کلفت‌های اوپک جفت و جور کردند، برای خاطر این که صنعت نفت امریکا، یا موجودی ذخایر چاه‌های نفت امریکا، یا مسایلی از این قبیل، نجات پیدا کند، و گفتند باید تولید اضافه بشود؛ اگر شد، ما محکومیم که مثلاً نفتمان ناگهان از هجده دلار، به یازده دلار بیاید؛ الان داریم نفتمان را حدود یازده دلار می‌فروشیم؛ نفتی که اگر بخواهند عادلانه محاسبه کنند - نه عادلانه به معنای حقیقی، یعنی به حساب آنچه که امروز در دنیا می‌گذرد - اقلأ هر بشکاهش با احتساب تورم‌های جهانی، و با قیمت‌هایی که در دنیا وجود دارد، صد و ده دلار قیمت دارد! اگر این نفت در دست ما نبود، بلکه در دست امریکاییها بود و ما می‌خواستیم بخریم، بلاشک یک بطری پنج لیتری یا دو لیتری آن را هم با قیمت صد و ده دلار به ما نمی‌دادند! حالا بشکه نفت ما را برمی‌دارند می‌برند و این چنین مبالغه‌بخسی را می‌پردازند.

این برای یک کشور سخت است؛ و آن قیمت‌گذاری اوپک است!

من با مسئولان کشور، با رئیس جمهوری محترم، با مسئولان محترم دولت - چه اقتصادی و چه دیگران - بارها این را تکرار کرده‌ام و گفته‌ام که نقطه بین بست شکنمان، عبارت است از ایجاد اشتغال، آن هم از منابع نو و «تعاون» می‌تواند یک بازوی قوی در این راه باشد. حالا مثلاً شما به منطقه دریا بروید، ببینید چه قدر تعاونیهای خوب می‌شود فراهم کرد؛ بی‌نهایت می‌شود میگو و ماهی تولید کرد. سراغ صادرات میوه و کارهای پشتیبانی و بسته بندی و کمپوت و آبمیوه‌گیری بروید، ببینید بی‌نهایت می‌شود کار انجام داد. سراغ سرزمینهای کشاورزی بروید. شما به خوزستان می‌روید؛ خوزستان بسیار خوب است. همان طور که گفتید، بنده هم به مسایل خوزستان علاقه دارم؛ چون دیده‌ام که مسایل آن جا چقدر دشوار است.

اما همین بیخ گوش خودمان، این صحراهای جلوی ساوه و قزوین آماده است. شما واقعاً تبلیغات کنید و دنبال این قضیه بروید، یا کسانی را وادار کنید که بروند ده هکتار، بیست هکتار زمین بگیرند و دولت این را هماهنگی کند، به آنها وام و امکانات بدهد، آن یاران‌های را که ما داریم جای دیگر می‌دهیم، این جا بدهیم، بیایند این دشتهای وسیع و حاصلخیز و خیلی خوب را آباد کنند؛ مناطق جدید اینهاست.

مسأله کشاورزی مهم است، مسأله دامداری مهم است،

به نظر من، یکی از راه حلها و اساسی‌ترین و منطقی‌ترین و بنیادی‌ترین کارهایی که می‌تواند در این کشور برای استقرار عدالت انجام بگیرد، «تعاون» است. این یک بعد قضیه است و خوشبختانه بعد دیگر قضیه هم این است که همین تعاون می‌تواند کشور را - بخصوص امروز - از لحاظ اقتصادی هم نجات بدهد.

حالا پنجاه هزار تعاونی شده است، آدم این گونه انتظار دارد شما آقایان بروید یک حرکت بزرگ را انجام بدهید. حالا که آمدید مشغول این کار شدید، واقعاً بروید بن بست گشایی کنید. یکی از کارهای مهم هم همین تبلیغات است. از حرفهای من هم هر مقداری که به نفع این کار شماست، پخش بشود ولی شما به این اکتفا نکنید؛ بروید با صدا و سیما در میان بگذارید؛ ده فیلم داستانی شیرین کوتاه ده دقیقه‌ای در زمینه تعاون درست کنید، تا هر جوانی وقتی که نگاه کرد، تشویق و ترغیب بشود.

این هنرمندان ما باید همین کارها را بکنند. هنر ملتزم و متعهد، یعنی این. بعضی خیال می‌کنند که معنای «هنر متعهد» و «هنر اسلامی» این است که مرتب نماز جماعت بخوانند! حالا همه‌اش هم لازم نیست؛ نماز هم یکی از آنهاست. اگر هنرمند این کار را کرد، این می‌شود هنر متعهد، هنر ملتزم، و هنرمند نظامی اسلامی، هنرمندان واقعاً کار کنند. افراد را تشویق و ترغیب کنید، تا بلکه ان شاءالله بتوانید این کار را انجام بدهید؛ ما هم دعا می‌کنیم.

گزارش وزیر تعاون به مقام معظم رهبری

بر اساس گزارش رسیده پیش از بیانات مقام معظم رهبری آقای حاجی وزیر محترم تعاون نیز طی سخنانی ضمن تشکر از مقام معظم رهبری بخاطر اختصاص وقت مبارکشان به مسئولان وزارت تعاون با اشاره به پیشینه یکصد و پنجاه ساله نهضت بین‌المللی تعاون اظهار داشت: تعاونیها با اتخاذ شیوه عدالتخواهانه اقتصادی متضمن حفظ کرامت و حقوق انسان بعنوان محور توسعه هستند و از بهره‌کشی انسانها و ایجاد انحصارات مذموم و طبقاتی شدن جامعه در جهت گسترش مالکیت و رفاه عمومی دستاوردهای ارزشمندی را تدارک می‌بینند. وزیر تعاون افزود:

آخرین آمارها حکایت از آن دارد که در حال حاضر افزون بر ۹۰ کشور جهان با عضویت بیش از هفتصد و پنجاه میلیون نفر خانواده بزرگ تعاون در سطح بین‌المللی را شکل بخشیده‌اند و با نگاهی به توزیع جغرافیایی کشورهای عضو این جامعه در می‌یابیم که شمار قابل توجهی از کشورهای

توجه به مسایل دریا و مسایل کارهای دستی خانگی بسیار بسیار مهم است. حمایت شما از این قالبیافها، کار بسیار مهم و برجسته‌ای است. این مسأله قالبیافی را نباید دست کم گرفت؛ چیز بسیار مهمی است.

به نظر من، اگر در این کارگاههای قالبیافی، سه کار انجام بگیرد، بسیار خوب است: یکی این که در آن منطقه کار، ورزش اجباری بشود، مثلاً یک ساعت ورزش کنند. صاحب کار، بچه‌هایی را که آن جا کار می‌کنند، اجبار کند که ورزش کنند. یکی این که یک وعده غذای خوب به آنها داده بشود. یکی هم این که در محل نشستشان آسایش داشته باشند. به نظر من، اگر بچه‌ها هم بروند کار کنند - نه بچه کوچک؛ همین دختران جوانی که می‌روند - با این سه کار، دیگر مشکلی به وجود نمی‌آید. اساس کار این است.

قالبیافی، کار خیلی خوبی است، یک هنر دستی است؛ هم پول درمی‌آورد، هم هنرمندی است، هم ابتکار آن سرانگشت ظریف دختران جوان ماست، و هم می‌تواند کارهای مهمی انجام بدهد؛ منتها چون این کارها نمی‌شود، آنها مشکلات پیدا می‌کنند؛ آن وقت ما متحیر می‌مانیم که باید با آنها چه بکنیم! سراغ این کارها بروید. با وزارت صنایع، با بانک مرکزی، با وزارت دارایی، با وزارت بازرگانی، با وزارت کشاورزی بنشینید این مسایل را حل کنید.

مشکل تعاون را واقعاً پیش ببرید. من سخنرانی شما (وزیر تعاون) را در نماز جمعه گذشته گوش می‌دادم. آن آمار و مقایسه‌ای که شما کردید، حقیقتاً آدم را خیلی خوشحال نمی‌کند؛ که مثلاً پنج هزار تعاونی بوده، حالا ده هزار تعاونی شده است. من توقع دارم شما بگویید که پنج هزار تعاونی بوده،

وزیر تعاون:

ایجاد زمینه‌های اساسی جهت دستیابی به تحولات مطلوب نیازمند شفافیت دیدگاههای اساسی مجموعه نهادهای تصمیم‌گیرنده است.

وزیر تعاون در همایش تعاونیهای مصرف کارکنان دولت: طرح مشترک وزارت تعاون، وزارت بازرگانی و سازمان امور اداری و استخدای برای حمایت از کارمندان تقدیم دولت می شود

به منظور ارزیابی عملکردها و تبیین و پیش بینی راه کارهای اجرایی جدید در زمینه تولید کالا و گسترش خدمات بازرگانی در تعاونیهای مصرف؛ روز سوم اردیبهشت ماه سال جاری همایشی با حضور وزیر تعاون، مسئولان اتحادیه سراسری تعاونیهای مصرف کارکنان دولت و جمعی از مدیران تعاونیهای مصرف کارمندی استان تهران در محل مجتمع فرهنگی، ورزشی وزارت کار و امور اجتماعی برگزار گردید. در این همایش یک روزه آقای حاجی وزیر تعاون، اسلامی نوب مدیرعامل اتحادیه و رهبر، مدیرعامل شرکت سیستمهای کامپیوتری توان آسار رهنمودها و مطالب مبسوطی را ارائه نمودند.

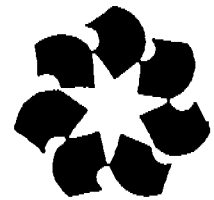
آنچه در پی می آید گزارش مشروحی از مطالب عنوان شده در همایش مزبور است:

وزیر تعاون:

بخش تعاون باید درون همه نهادهای کشور حرکت کند و آنها را بپوشاند. فکر تعاونی، ذکر تعاونی، حرکت و همبستگی و همدلی تعاونی و توسعه بخش تعاونی یعنی توسعه همکاری، توسعه همدلی، توسعه مشارکت که این امر منجر به توسعه سیاسی و فرهنگی می شود. این مسئله باید در همه سازمانها نفوذ کند و شاید بهتر باشد برعکس بگوئیم که سازمانها در داخل فرهنگ تعاون غوطه ور شوند.

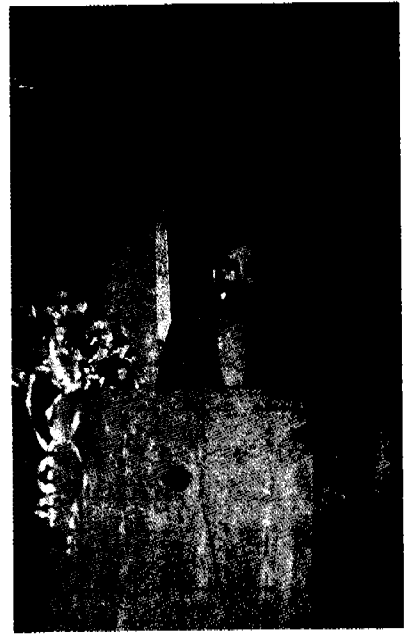
طولانی کار و خدمت، خودشان را وقف انجام خدمت به مردم کرده اند. شأن کارمندی دولت متقاضیاتی دارد که گروه کثیر این قشر تحصیل کرده و کارآمد را نوعاً از پرداختن به مشاغل دوم و سوم هم باز می دارد؛ چیزی که شاید برای گروههای دیگر شغلی خیلی مشکل نباشد برای کارکنان دولت به سادگی میسر نیست و لذا وضعیت معیشتی این قشر شریف و بزرگوار نیاز به عنایات و توجه جدی دارد. طرح مشترکی بین وزارت تعاون و سازمان امور اداری و استخدای و وزارت بازرگانی برای عنایت بیشتری برای این

سازندگی میهن اسلامی مشغولند. وی افزود: شاید در بین نیروهای مختلف شغلی کشور کارکنان دولت به توجه و عنایت زیادتری هم نیاز داشته باشند اما متأسفانه در گذشته به دلیل شاید موارد فوری تری که سایه بر تصمیم گیریهای دولت می انداخت کمتر به این گروه که رسالت اصلی سازندگی کشور را به عهده دارند عنایت و توجه شد؛ بطوری که امروزه می توانیم بگوئیم به لحاظ درآمدی، کسارکنان دولت جزء کم درآمدترین گروههای جامعه هستند که با سنوات

آقای حاجی وزیر تعاون ضمن اظهار رضایت از اینکه در همایش تعاونیهای مصرف کارکنان دولت حضور یافته است گفت: کارکنان دولت یکی از پرتلاش ترین و کارآمدترین نیروهای کشورند که با قناعت و اکتفا به حداقل درآمد بار سنگین اداره کشور و اجرای برنامه های دولت را بر دوش دارند و بسی توقع و آرام به کار

یکی از توقعاتی که من از شما برادران که هر کدامتان مسئولیت یک سازمان تعاونی را برعهده دارید، این است که اولاً به اصول چندگانه تعاون فکر کنید یکی از این اصول تعاون بین تعاونیهاست یعنی یک تعاونی تنها به خودش فکر نکند اگر شما بخواهید تصمیم‌گیری و بحث کنید، اظهار نظر و استدلال کنید خودتان را نگاه نکنید بلکه به بخش تعاون فکر کنید موضوع کار شما تعاونیهای مصرف هستند طبیعی است که بیشتر به مسائل تعاونیهای مصرف توجه کنید اما باید مسائل و مشکلات جمع تعاونیها را هم ببینید و باز هم در کلان‌تر مسائل عمومی بخش تعاون را بنگرید.

قشر زحمتکش تهیه شده که تقدیم دولت خواهد شد. امیدوار هستیم با این طرح که مشخصات و جزئیات آن بعد از بررسیهای کامل کارشناسی در دولت و رسیدن به مرحله تصمیم‌گیری به اطلاع مردم خواهد رسید این گروه به طور جدی‌تر و با دلگرمی زیادتری به انجام وظایف مهم خود بپردازند.

آقای حاجی با پراهمیت خواندن همایشها و گردهماییهای ترویجی گفت: این جلسه و این گردهم آیی ارزشمند از جهت اینکه مدیران شرکتهای تعاونی برای تبادل نظر و گفتگو در خصوص مسائل مشترک دور هم جمع شده‌اند اهمیت بسزایی دارد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی قانونگذار اقتصاد کشور را به سه بخش تقسیم کرده است؛ بخش دولتی، بخش

تعاونی و بخش خصوصی، این سه بخش بایستی که خود به فکر خویش باشند تا بتوانند جایگاه ویژه خود را نسبت به توقعی که قانون اساسی از آنها دارد به دست آورده و محکم کنند. دو بخش دیگر تا حدود زیادی می‌توان گفت که مشکل ندارند؛ بخش دولتی به دلیل اینکه در واقع تصمیم‌گیریها به عهده دولت و

وزارتخانه‌هاست جایگاه خود را دارد. به دلیل اینکه بخش مورد اعتماد و اعتقاد مردم است، طبیعتاً انتظار سلامتی زیادتری از این بخش وجود دارد.

وزیر تعاون در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به پیشینه عملکرد بخشهای دولتی و خصوصی و عدم توجه کافی به بخش تعاونی گفت: بخش مظلوم تعاونی نه زمینه مثبت پیش از انقلاب را داشت که به اتکاء آن بتواند بعد از انقلاب رشد مناسب خود را داشته باشد و نه امکانات و اختیارات تصمیم‌گیری در خود بخش جمع بود که بتواند با استفاده از این اختیارات تصمیم‌گیری برای خودش روشهایی را اتخاذ کند تا موانع را از پیش راه بردارد.

در واقع این بخش برای فعالیت خودش نیازمند تماس ویژه هر دو بخش، بویژه بخش دولتی بود.

آن طور که از متن قانون برداشت می‌شود قانون اساسی بخش خصوصی را به عنوان مکمل دو بخش دیگر معرفی کرده است، این است که بخش تعاونی هم به همان سلامت بخش دولتی است؛ یعنی قانونگذار

خیالش از این راحت بوده که اگر اقتصاد، در شکل تعاونی متمرکز و متشکل شود نگرانی از باب اینکه سوء استفاده‌ها موجب انباشته شدن ثروت یا ثروتهای نامشروع و نظایر آنها شود نخواهد داشت. و لذا بخش تعاونی را بعنوان مکمل در کنار بخش دولتی و خصوصی قرار داده است. بنابراین این انتظار، انتظار به حقی است که ما در بخش تعاونی به گونه‌ای عمل و رفتار کنیم که به این اعتقاد عمومی که قانونگذار و مردم شریف داشته‌اند لطمه و خلی وارد نشود.

اما توسعه این بخش در شروع انقلاب اسلامی به دلیل همین گرایش که در ذهن بزرگان انقلاب بود شکل گرفت و رهبران انقلاب اسلامی و شهید مظلوم آیت الله دکتر بهشتی و دیگر بزرگان توجه به سرمایه‌گذاری در بخش تعاونی را به طور ویژه مطرح نمودند به گونه‌ای که در استانها بلند مرتبه‌ترین مدیران استان بخشی زیر نظرش قرار گرفت، که از طریق تشکلهای تعاونی برای جوانان و کسانی که فاقد شغل مناسب و آبرومند هستند، ایجاد

اشتغال و درآمد کند. مراکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی در استان‌داریها تشکیل شد و همه تحلیلها در شکل تعاونی بود. در واقع می‌شود گفت که تعاونیهای تولیدی با شروع این مراکز متولد شدند. یعنی الان بیش از ۱۸ یا ۱۹ سال از تولد این نوع تعاونیها می‌گذرد اما جایگاهشان متأسفانه در اقتصاد کشور همچنان یک جایگاه محروم و مظلومانه است. چه کسی و یا کسانی باید به فکر رونق این بخش باشند؟

نکته‌ای که زیاد مطرح می‌کنیم و مطرح می‌شود و شما هم به آن عنایت دارید، توسعه فرهنگ تعاون است. یعنی در این موضوع ذهن مردم جا بیفتد که کار در شکل تعاونی و آنچه که در قانون اساسی آمده موجب تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروههای خاص نمی‌شود و این چیزی است که الان تا حدودی در بعضی از موارد به آن مبتلا شده‌ایم که از تبدیل شدن دولت به یک کارفرمای بزرگ مطلق پیشگیری می‌کند و دولت را آزاد می‌گذارد که برای مملکت چاره اندیشی و برنامه‌ریزی کند. بجای اینکه در یک وزارتخانه ذهن وزیر متوجه این شود که صد تا پانصد واحد کوچک و بزرگی که زیر نظرش باید اداره شود و مطلقاً هیچ توجیهی برای دولتی بودن آنها وجود ندارد، به فکر این باشد که اینجا مشکل کارگری پیدا کرده، آنجا الان مشکل نقدینگی پیدا کرده یا مسئله دیگری پیدا کرده، طرح این یکی در چه مرحله‌ای است، آن یکی چقدر پیشرفت کرده، کسی که ذهنش به این مسائل باشد کلان به مسئله نگاه نمی‌کند.

یکی از توقعاتی که من از شما برادران که هر کدامتان مسئولیت یک سازمان تعاونی را برعهده دارید، این است که اولاً به اصول چندگانه تعاون فکر کنید یکی از این اصول تعاون بین تعاونیهاست یعنی یک تعاونی تنها به خودش فکر نکند اگر شما

بخواهید تصمیم‌گیری و بحث کنید، اظهار نظر و استدلال کنید خودتان را نگاه نکنید بلکه به بخش تعاون فکر کنید موضوع کار شما تعاونیهای مصرف هستند طبیعی است که بیشتر به مسائل تعاونیهای مصرف توجه کنید اما باید مسائل و مشکلات جمع تعاونیها را هم ببینید و باز هم در کلان‌تر مسائل عمومی بخش تعاون را بنگرید.

من انتظارم این است که شما عزیزان در هر سازمان و هر وزارتخانه‌ای که تشریف دارید خودتان را متعلق به بخش تعاون بدانید و در بین همکاران، فرهنگ تعاون را ترویج کنید. این طور استنباط نشود که تعاونی یعنی چند تا یخچال و مثلاً ماشین لباسشویی و یا چیز دیگری که با زحمت مدیر عامل یا هیأت مدیره تهیه می‌شود و به دلیل اختلاف قیمتی که با بازار دارد قرعه کشی می‌شود بعد مثلاً به آقای الف یا خانم ب تعلق می‌گیرد. این گونه نشود که تعاون یا وزارت تعاون وزارتخانه‌ای در طول وزارتخانه‌های دیگر و یا موازی آنها بشود؛ وزارت تعاون وزارتخانه‌ای است که همه سازمانها را در عرض قطع می‌کند.

بخش تعاون باید درون همه نهادهای کشور حرکت کند و آنها را پیوشاند. فکر تعاونی، ذکر تعاونی، حرکت و همبستگی و همدلی تعاونی و توسعه بخش تعاونی یعنی توسعه همکاری، توسعه همدلی، توسعه مشارکت که این امر منجر به توسعه سیاسی و فرهنگی می‌شود. این مسئله باید در همه سازمانها نفوذ کند و شاید بهتر باشد برعکس بگوئیم که سازمانها در داخل فرهنگ تعاون غوطه ور شوند. مجلس شورای اسلامی امسال در تبصره ۳۵ دولت را مکلف کرد که برای واحدهای وابسته به خودش ظرف مدتی، تعیین تکلیف کند و واگذار کند به بخش خصوصی و تعاونی.

خوب اگر ما غفلت کنیم و حرکت نکنیم،

اگر بخش آمادگی خودش را نشان ندهد در عمل چیزی در اختیار تعاونیها قرار نخواهد گرفت. هرچند ما دنبال این هستیم که تعاونی سازندگی کند اما نمی‌خواهیم بگوئیم چیزی را که در آنجاست به ما بدهند ما می‌خواهیم بگوئیم تعاونی باید خود ایجاد بکند این که یک واحد را از جایی بگیرند و به جای دیگر بدهند رونق اقتصادی ایجاد نمی‌کند؛ بین بخشها تعادل ایجاد می‌کند و از این جهت ارزشمند و خوب است. اما ما دنبال این هستیم که رونق ایجاد کنیم، رونق اقتصادی ایجاد کنیم.

آقای حاجی با اشاره به تنگناهای اقتصادی کشور در سال جاری، و لزوم تحرک بیشتر تعاونیها در بخش سرمایه‌گذاری اظهار داشت: در شرایطی که امسال در کشور ایجاد شده بر هیچ کس پوشیده نیست که درآمد نفتی کشور از اواخر سال گذشته کاهش خیلی شدید و جدی یافته است؛ پیش بینی اینکه در سال ۷۷ رقمی حدود چهار تا ده میلیارد دلار درآید نفتی‌مان کاهش پیدا کند وجود دارد. این کاهش درآمد نفتی نباید ما را خانه نشین کند، ما باید فعالتر شویم برای جبران آن. اگر بخواهیم تسلیم جریان بشویم مشکل بر ما غلبه می‌کند و ما عقب می‌مانیم، اما این کسری و مضیقه و این فشار باید ما را به تحرک زیادتری وادار کند.

ما باید به سرمایه‌گذاری مردمی در بخش تولید خیلی فکر کنیم.

همه مردم باید این تکلیف را احساس کنند که عادی‌ترین شکل، مردمی‌ترین شکل، تعاونیها است. این که الان سهم هر عضو شرکتهای تعاونی مصرف کارکنان دولت در تهران، آنطور که شنیدیم مثلاً رقمی حدود سیزده هزار تومان، باشد با قیمتهای امروز این رقم اصلاً کارساز نیست؛ این رقم خیلی نازل است. باید کمک کنیم این رقم افزایش پیدا کند و این انتظار وجود دارد که تعاونی کارمندان دولت و اتحادیه

تعاونیهای مصرف کارکنان دولت احساس مسئولیت زیادی به تناسب شرایط جدید برای حضور فعالتر در بخش تولیدی کشور، در صادرات، ایجاد درآمد و بالا بردن سطح تولید ملی داشته باشند. دوستان در اتحادیه و در چند کارخانه مهم و معتبر سرمایه‌گذاری کرده‌اند؛ کارخانه تولید چینی مقصود، لوازم خانگی برین، کارخانه نوشابه سازی، واحدهای بسته‌بندی حبوبات، چاپخانه و چند واحد تولیدی دیگر، البته من تشکر می‌کنم برنامه‌ریزی خوبی کرده‌اند که واقعاً جای تقدیر و تشکر دارد.

اینجا شاید تصور این باشد که اتحادیه تعاونیهای مصرف چه کار به تولید دارد؟ نه اینطور نیست؛ برای اینکه کالا را شما ارزانتر به دست مصرف‌کننده برسانید، چه بهتر که سود تولیدکننده هم در همان بخش باقی باشد؛ یعنی شما بتوانید از منابعی که در اختیارتان است سرمایه‌گذاری کنید؛ سرمایه‌گذاری خوب و اقتصادی و ارزشمند.

درست است که تعاونی به سود اندک قانع است و اتفاقاً تعاونیهای مصرف به همان دلیل که عرض کردم برای عنایات بیشتر به کارکنان شریف دولت می‌بایستی برنامه‌ریزیهایی بکنند و وظیفه سنگینتری بر عهده‌اش خواهد بود که کالاها و نیازهای کارکنان دولت و اعضای خودش را با قیمت مناسبتر در شرایط بهترین تهیه و در اختیارشان بگذارد و این انتظار از همه واحدهای اقتصادی کشور است که به این نکته مهم توجه داشته باشند با این حال، بجای اینکه شما محصول کارخانه‌ای را خریداری کرده، در شبکه توزیع کنید اگر قدرت تولید آن را داشته باشید طبیعتاً با قیمت ارزانتری می‌توانید در اختیار مصرف‌کننده خودتان قرار دهید.

موضوعی را که می‌خواهم اینجا مطرح کنم و دوستان در سال ۷۷ باید به آن توجه

داشته باشند، این است که هر تعاونی مصرف کارمندی، مربوط به هر وزارتخانه‌ای این احساس تکلیف را بکند که به طریقی سهم سرمایه‌گذاری اعضایش را بالا ببرد و از محل این سرمایه‌گذاری، یک واحد اقتصادی جدید یا یک کار فعال صادراتی راه بیندازد. به هر حال بطور مستقیم هم به سرمایه‌گذار و هم به اقتصاد ملی کشور کمک می‌کند. به نظر می‌آید که راه جبران کاهش درآمد فاحش ناشی از کاهش درآمد نفت انجام همین کارهاست.

حالا اگر یک تعاونی این توان را ندارد اتحادیه می‌تواند کمکش کند. اتحادیه می‌تواند هسته مرکزی این فعالیت باشد، می‌تواند گروههای کوچک درست کند. شما پنج یا شش تعاونی می‌توانید سهام یک تعاونی جدید تولیدی را خریداری کنید و به میزان ۲۰-۳۰ درصد مابقی را اعلام کنید تا برای آن کار خاص سهامدار و اعضای جدید بگیرید. جناب آقای اسلامی نسب و دوستان دیگر بنده که در این بخش و مسائل اقتصادی کشور استاد هستند و متوجه هستند چه می‌گذرد، می‌توانند نقش محوری داشته باشند. همکاران بنده در وزارتخانه در خدمتتان خواهند بود که اگر کمکی از دستشان ساخته است انجام دهند.

البته این عرض بنده باعث نشود که دوستان تصور کنند روند افزایش سرمایه در شرکتهای تعاونی روند مطلوبی نبوده است بنا به بررسی‌های انجام شده، اتحادیه تعاونیهای مصرف از سال ۷۳ تا سال ۷۶ جلب سرمایه‌اش یازده برابر شده و این رشد، بسیار عالی است و جای تقدیر و تشکر دارد و من واقعاً به سهم خودم به عنوان خدمتگزار تعاونیها از این رشد بسیار خوب و چشمگیر تشکر می‌کنم، از مدیریت خوبی که اعمال شده و هم از استقبال خوبی که اعضا کردند همچنین از شما نمایندگان و اعضای محترم تعاونیها تشکر می‌کنم.

با همین سهمی که اعضا به تعاونیها آورده‌اند رشد خوبی حدود ۴ برابر داشته‌ایم. اما همانطور که عرض کردم قدر مطلق این عدد نسبت به شرایط روز و شرایط تورم که پشت سر گذاشتیم رقم قابل توجهی نیست و کار زیادی از آن بر نمی‌آید البته وقتی روی هم جمع شود، همین کار بزرگ را انجام داده‌اید و در شبکه تعاونی شما توانسته‌اید کالاهای مورد نیاز اعضایتان را در سالهای گذشته با چیزی حول و حوش ۲۵-۲۶ درصد تخفیف قیمت نسبت به بازار عرضه کنید. این نشاندهنده

کشورهای آن در حال حاضر، وضعیتی را به وجود آورده است که در آن بین نیازها و امکانات تعادل نسبی برقرار نمی‌باشد. به عبارت روشنتر در اکثر کشورهای در حال توسعه اندازه و رشد جمعیت، افزایش سواد و آگاهیها، تهاجم رسانه‌های گروهی برای القاء الگوی مصارف خاص از یکطرف و محدودیت منابع و ذخایر طبیعی، محدودیت سرمایه‌گذاریها، نارساییهای موجود در نرم افزارهای اقتصادی و اجتماعی از طرف دیگر، زمینه ساز عدم تعادل بین امکانات و نیازها و یا عرضه و تقاضا شده است. در چنین شرایط غیرمتعادلی، دست یازیدن به اهداف توسعه و تحقق زمان‌مند آن جز از طریق شناسائی بهره‌وری و مفهوم جامع و عمیق آنان و التزام عملی بهره‌وری در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی با هدف ارتقاء بهره‌وری تولید، توزیع و مصرف امکان‌پذیر نمی‌باشد.

در مورد بهره‌وری و تعاریف، مفاهیم و کاربردهای آن و انواع شاخص‌های بهره‌وری و روشهای اندازه‌گیری آنها از نیمه دوم قرن حاضر در جهان و از سال ۱۳۷۰ در ایران مطالب بسیاری ارائه شده است. اگر مفهوم خاص بهره‌وری را استفاده از داده‌های (ورودیهای) کمتر برای حصول ستانده‌های (خروجیهای) بیشتر در نظر بگیریم و پیاده شدن این مفهوم را در سطح واحدهای اجتماعی و اقتصادی خود یعنی خانوارها، کارگاههای تولید و صنعتی، سازمانها و ادارات خصوصی و دولتی و تعاونی در بستری از زمان انتظار داشته باشیم، در آنصورت مطالب و موضوعات بسیار زیادی به عنوانین پیش نیازهای ارتقاء بهره‌وری خرد و کلان و نیز عوامل بازدارنده و پیش برنده آن مطرح می‌شود. این موضوعات آنچنان جامع، فراگیر، حساس و پراهمیت و بعضاً پیچیده و مرموز می‌باشند و ریشه در ساختارهای اجتماعی و اقتصادی فرهنگی و سیاسی و اداری جامعه دارند که بدون شناخت و اشراف اطلاعاتی این عوامل و تبیین نقش و آثار منفی و مثبت آنها بر ارتقاء بهره‌وری و بالاخره ارائه راهکاری بدیع و عملی برای احتراز و یا بکارگیری آنها، ارتقاء فرهنگ بهره‌وری در جامعه و التزام عملی به آن امکان‌پذیر نخواهد شد.

به عبارت روشنتر درست است که تحقق اهداف توسعه اقتصادی برای کشورهای درحال توسعه و از جمله کشورمان از طریق ارتقاء فرهنگ بهره‌وری ظاهراً ساده و بسیار شیرین به نظر می‌رسد، اما همچنانکه تجارب برخی از کشورها نشان میدهد حرکت بهره‌وری ملی در کشور نیاز به عزم ملی، وفاق اجتماعی و اقتصادی، وحدت نظر و عمل سیاستگزاران و برنامه‌ریزان و کلیه واحدهای اقتصادی و اجتماعی دارد.

خوشبختانه ویژگی مهم و خاصی که کشور جمهوری اسلامی ایران از آن برخوردار است از یکطرف و وجود منابع

تعاون،

بهره‌وری

و توسعه

از: جعفر عسگری

در جوامع مختلف سعادت و بهروزی انسانها از دیدگاهها و نگرشهای مختلف می‌تواند تعاریف متفاوتی داشته باشد. با اینحال از آنجائیکه انسان ذاتاً در جستجوی کمال مادی و معنوی است از اینرو، طالب آنست که همه کارها و امور را در بهترین وجه و مطلوب‌ترین شرایط انجام دهد. اجتماع سازگار، پایدار، هم جهت و منطقی این خصلت انسانها موضوع توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را مطرح میکند چرا که اهداف کلی توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی نیز آن است که در نهایت بهروزی و رفاه مادی و معنوی را برای انسانها بطور مستمر و پایدار فراهم آورد تا در بستر آن تعالی انسان فراهم شود.

شرایط اقتصادی و اجتماعی حاکم بر جهان و اکثر

طبیعی فراوان مانند نفت، گاز، آهن، مس و آب و هوا و اقلیم مناسب، زمینهای کشاورزی مطلوب، جایگاه استراتژیک حساس و مهم در جهان و منطقه و از طرف دیگر وجود جمعیتی جوان و متعهد و با استعداد است که در مجموع می‌تواند زمینه‌های مساعد و مناسب را برای ارتقاء بهره‌وری ملی در جهت تحقق اهداف توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی کشور، در مقایسه با بسیاری از کشورهای در حال توسعه، فراهم آورد.

موضوع مهمی که در این رابطه و در زمینه بهره‌گیری بهتر و کاملتر از امکانات موجود برای جابجایی به نیازهای رو به تزاید مطرح میشود اینست که چگونه و در چارچوب چه سیاستها و برنامه‌هایی اقدام کنیم تا اهداف و نیازها سریعتر و کارآتر برآورده شود. خوشبختانه در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ضمن آنکه اهداف بسیار متعالی و مترقیانه‌ای در زمینه تامین آموزش و پرورش رایگان، مسکن و شغل و... برای مردم کشور پیش بینی شده و تامین آنها به عهده دولتها و اگذار شده است راه کارهای لازم برای تحقق نیاز اصول فوق الذکر نیز پیشنهاد شده است.

در اصل ۴۳ قانون اساسی اقتصاد کشور به سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی طبقه‌بندی شده و برای اولین بار بخش تعاون به عنوان یک بخش رسمی اقتصاد کشور در کنار دو بخش دولتی و خصوصی مطرح شده است. در فرهنگ

تعاون با اصول:

- ۱- عضویت اختیاری و آزاد
- ۲- کنترل دموکراتیک توسط اعضاء
- ۳- مشارکت اقتصادی اعضاء
- ۴- خودگردان و عدم وابستگی
- ۵- آموزش، کارورزی و اطلاع رسانی
- ۶- همکاری بین تعاونیها
- ۷- توجه به منابع و اهداف جامعه

شالوده بنیاد این تفکر و شیوه مدیریتی را تشکیل داده است در قالب آنها مشارکت اعضاء، تجمع سرمایه‌های کوچک در کنار اشتغال اعضاء تعاونیها و تامین اهداف شرکتهای تعاونی با نگاهی به اهداف کلان جامعه، در مقایسه با ویژگیها و عملکردهای بخش‌های دولتی و خصوصی، از مزایای نسبی بخش تعاون محسوب می‌شود.

اقتصاد تعاونی که دارای تجربه و سابقه‌ای ۱۵۰ ساله در دنیا می‌باشد. اکنون گسترش بسیاری پیدا کرده و در ۹۰ کشور جهان بیش از ۷۵۰ میلیون نفر عضو دارد، در کشورهایمانند

هندوستان، چین، آمریکا سوئیس، کانادا، ژاپن، آلمان، فرانسه و مالزی اقتصاد تعاونی سهم قابل توجهی از کل اقتصاد را به خود اختصاص داده در راهکار و تجربه موقعی برای ایجاد اشتغال، رشد تولید، مشارکت افراد در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی و بخصوص تامین سلامت نسبی در ساختارهای تولید و توزیع کالا محسوب می‌شود.

در کشورمان بخش تعاون در مقایسه با سالهای قبل از پیروزی انقلاب اسلامی از رشد چشمگیری برخوردار شده، بطوریکه در حال حاضر بیش از ۴۷۰۰۰ شرکت تعاونی، حدود ۲۰۰ اتحادیه تعاونی در کنار نهادهای مانند صندوق تعاون، اتاق تعاون، مرکز آموزش عالی تعاون با هدایت و سیاستگزاری و نظارت وزارت تعاون به عنوان یک بخش اقتصادی نوپا در حال توسعه مطرح می‌باشد با اینحال هنوز، سهم بخش تعاون در کل اقتصاد و در مقایسه با بخشهای دولتی و خصوصی از سهم متناسب برخوردار نیست. با توجه به اصولی که در بخش تعاون حاکم است و نیز با در نظر گرفتن ویژگیهای که این بخش از نظر ایجاد اشتغال، افزایش تولید و ارتقاء بهره‌وری دارد به نظر می‌رسد که اشاعه فرهنگ تعاون و توسعه بخش تعاون در کشور یکی از راهکارهای مهم برای ارتقاء بهره‌وری ملی و ایجاد تعادل نسبی بین نیازها و امکانات را از آن طریق تسریع و تسهیل تحقق اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور باشد.

توسعه بخش تعاون در کشور از دو طریق عمودی و افقی حاصل می‌شود. در توسعه افقی ایجاد شرکتهای تعاونی جدید در زمینه‌های که توانائیها و قابلیت‌های لازم در استانها وجود دارد و نیز واگذاری تعداد زیادی از شرکتهای دولتی در قالب تبصره ۲۵ قانون بودجه سال ۱۳۷۷ به بخش تعاون محور اصلی توسعه است در حالیکه در توسعه عمودی بخش تعاون توسعه و افزایش بهره‌وری در بخش تعاون از طریق آموزش و افزایش آگاهیهای مدیران و اعضاء شرکتهای و اتحادیه‌ها و اشاعه فرهنگ بهره‌وری، محاسبه شاخصهای بهره‌وری و استفاده از منابع شاخصها برای تحلیل و شناسائی عوامل موثر در ارتقاء بهره‌وری عامل اساسی محسوب می‌شود.

در این رابطه خوشبختانه مدتی است کمیته بهره‌وری وزارت تعاون تشکیل و فعال شده و در نظر است در آینده نزدیکی کمیته‌های بهره‌وری در سطح اتحادیه‌های تعاونی، ادارات کل تعاون و سایر واحدهای تعاونی نیز تشکیل و فعال شود.

با تشکیل کمیته‌های بهره‌وری مزبور و نیز ارتباط شبکه‌ای آنها با یکدیگر و نیز با سازمان بهره‌وری ملی ایران انتظار

تعاون و بهره‌وری

از: دکتر کمال حسینی مهر

شاخص نسبت مصارف واسطه به ارزش ستانده در سطح کل بخش تعاون در سال ۱۳۷۲ برابر ۵۶/۳ درصد بوده است. این نسبت نشان می‌دهد که شرکتهای تعاونی در سال مورد اشاره در قبال هر ۱۰۰ واحد ارزش ستانده حاصل ۵۶/۳ واحد مصارف واسطه صرف کرده‌اند. این نسبت در بخش خدمات مالی، پولی و مستغلات با ۹/۶ درصد کمترین (بهترین) و با ۷۹/۴ درصد در بخش ساختمان بیشترین بوده است. لازم به توضیح است که پایین بودن این نسبت به مفهوم کار آیی بیشتر فرآیند تولید در هر بخش محسوب می‌شود.

قسمت اول - موقعیت تعاون در

ایران:

۱- نگاهی گذرا به وضعیت تعاونیها

در جهان

نهضت تعاونی در جریان انقلاب صنعتی در اروپای غربی ظهور نمود. در واقع پیدایش این نهضت یک بازتاب اجتماعی و عکس العمل توده‌های مردم در مقابل شرایط اجتماعی و اقتصادی ناشی از انقلاب صنعتی بود و هدف آن نیز رفع ظلم و اجحاف از سوی زورمندان، سرمایه داران و کارخانه داران و در نهایت توزیع عادلانه ثروت بود. لذا مقارن با پیدایش نهضت تعاون همیشه جنبه‌های اجتماعی آن به مانند اهداف اقتصادی مورد نظر و توجه بوده است. از این رو پیوسته در مطالعه فعالیت‌های تعاونی هر کشور جنبه اجتماعی آن را نیز می‌باید مورد نظر قرار داد زیرا که تعاونیها در قالب سازمانهای اجتماعی و اقتصادی شکل می‌گیرند ولی بعضاً اهداف اقتصادی و اجتماعی را تعقیب می‌کنند.

در مجمع عمومی سی و یکمین کنفرانس اتحادیه بین المللی تعاون منعقد در منچستر انگلستان در سال ۱۹۹۵ میلادی

تعریف زیر از شرکت تعاونی به تصویب رسیده است:

شرکت تعاونی، اجتماع مستقل افرادی است که به منظور تامین نیازها و خواسته‌های مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بطور داوطلبانه تشکیل یافته و در قالب مؤسسه‌ای با مالکیت مشاع به نحو دموکراتیک اداره و کنترل می‌شود.

نهضت تعاونی بر پایه اصولی استوار گردیده است که از ارزشهای انسانی و اخلاقی چون صداقت، آزادی، مسئولیت اجتماعی و توجه به یکدیگر و همکاری و همیاری نشأت گرفته و در طی بیش از ۱/۵ قرن فعالیت، این به گونه فزاینده‌ای گسترش یافته و امروزه در سرتاسر گیتی پذیرفته شده است، بطوریکه در سال ۱۹۹۵ بالغ بر ۷۵۳ میلیون نفر ۲۰۷ سازمان از ۹۰ کشور جهان عضویت اتحادیه بین المللی تعاون را پذیرفته‌اند.

نگاهی گذرا به وضعیت کنونی تعاونیها

در جهان نشان میدهد که قاره اروپا با حدود ۱۵۵ میلیون عضو تعاونی در ۲۵ کشور از حیث تعداد اعضاء پس از آسیا و اقیانوسیه قرار دارد. امروزه ضرورت

وجود تعاونیها در کشورهای عضو جامعه اروپا مورد تأیید قرار گرفته و از اهمیت روزافزونی در چهارچوب قوانین اتحادیه اروپا برخوردار گردیده‌اند. اتحادیه اروپا تدابیر بیشماری در زمینه مسائل مالی، خدماتی، نوآوریها و انتقال تکنولوژی و همچنین آموزش فنی و حرفه‌ای تعاونیها اتخاذ نموده و در سطح منطقه‌ای کشورهای عضو، تاسیس نمایندگیها و شعبات تعاونیهای مختلف آزاد اعلام شده است.

در کشورهای عضو اتحادیه اروپا قسمت اعظمی از تعاونیها در بخش کشاورزی، جنگلداری، شیلات و محصولات غذایی فعالیت دارند. بعبارت دیگر ۲۲۲۶۰ تعاونی یعنی معادل ۲۲/۶ درصد از مجموع تعاونیها در این بخشها فعالیت می‌کنند. تعداد تعاونیها در بخش‌های صنایع تولیدی، معدن، ساختمان و صنایع دستی و دیگر مشاغل فنی و حرفه‌ای به ۲۶۹۶۶ تعاونی یعنی ۲۶ درصد از مجموع تعاونیها میرسد. همچنین دو بخش مهم دیگر بانکداری و اعتبار ۱۱/۷ درصد و عمده فروشی ۶/۸ درصد از کل

فعالیت تعاونیهای کشورهای اتحادیه اروپا را تشکیل می‌دهند. بعلاوه، تعداد ۲۵۱ تعاونی از کشورهای بلژیک و انگلستان در بخش بیمه و بازنشستگی فعالیت می‌کنند و تعداد ۱۳۴۲۱ تعاونی معادل ۱۳ درصد از کل تعاونیها در سایر بخشها فعالیت دارند. مجموع اعضاء تعاونیهای جامعه اروپا در سال ۱۹۹۰ بالغ بر ۵۳/۷ میلیون نفر بوده است که از این تعداد، جمع شاغلین تعاونیهای مذکور معادل ۱۹/۷۴۳/۰ نفر و توزیع آنها در بخشهای مختلف بقرار زیر می‌باشد:

بانکداری و اعتبار ۲۳٪ عمده و خرده فروشی ۲۳/۵٪ کشاورزی، جنگلداری، شیلات و محصولات غذایی ۲۱/۵٪ صنعت، معدن ساختمان و صنایع تولیدی ۱۲/۳٪ بیمه و بازنشستگی ۱/۱٪ و در سایر بخشهای غیرصنعتی ۱۸/۶٪

حجم معاملات جامعه اقتصادی اروپا در سال ۱۹۹۰ بالغ بر ۱۵۵۳/۵ میلیارد واحد پول اروپا بوده است ۷۸/۹ درصد از مبلغ فوق معادل ۱۲۲۵ میلیارد واحد پول اروپا مربوط به بخش غیرانتفاعی و سابقی مربوط به بخش همکاریهای متقابل می‌باشد.

در بخشهای مختلف اتحادیه‌های تعاونی در سطح جامعه اروپا فعالند و به تشکیل اتحادیه‌های وسیع زنجیره‌ای در سطح کشورهای اروپائی اقدام نموده‌اند.

از جمع تعاونیهای موجود در آسیا و اقیانوسیه ۵۹ سازمان از ۲۴ کشور در اتحادیه بین‌المللی تعاون عضویت دارند و تعداد اعضاء آنها به ۴۹۸ میلیون نفر عضو تعاونی بالغ می‌گردد که حدود ۶۴ درصد اعضاء اتحادیه بین‌المللی تعاون را تشکیل می‌دهند.

از تعاونیهای مذکور ۴۴٪ در بخش کشاورزی ۲٪ ماهیگیری، ۱۲ درصد بانکداری ۶٪ در کار تولیدی ۱۳ درصد در فعالیتهای چند منظوره ۴٪ در تعاونیهای

مصرف کنندگان ۹٪ در مسکن ۱٪ در بیمه ۳٪ در بخش خدمت و ۷ درصد در سایر فعالیتها مشغولند.

در اقیانوسیه (نیوزیلند و استرالیا) جمعاً ۱۵۱ تعاونی با ۱۰۰۰۹۰ نفر عضو و ۵۳۷۵ میلیون دلار درآمد فعالیت می‌کنند.

قاره آمریکا

در سال ۱۹۹۲ تعداد ۱۶ کشور و ۱۹ سازمان با بیش از ۸۶ میلیون نفر در قاره آمریکا عضو اتحادیه بین‌المللی تعاون بوده‌اند. ۱۳ درصد از سازمانها و ۱۳ درصد از اعضاء اتحادیه بین‌المللی تعاون در این قاره هستند.

آفریقا

در قاره آفریقا تا سال ۱۹۹۲ تعداد ۱۷ کشور با ۲۴ سازمان عضو اتحادیه بین‌المللی تعاون می‌باشند. تا سال مذکور تعداد ۱۵۲۲۷۹۹۵ عضو تعاونی وجود داشت که ۲ درصد اعضاء اتحادیه بین‌المللی تعاون را تشکیل می‌دهند.

۲- وضعیت کنونی تعاونیها در ایران

در حال حاضر بیش از ۴۵ هزار شرکت

تعاونی در سراسر کشور وجود دارد.

تا پایان سال ۱۳۷۵ جمعاً ۲۳۹۵۴ تعاونی وجود داشت در همین مقطع شرکت‌های تعاونی تحت پوشش وزارت تعاون به ۳۸۹۴۱ و تعاونیهای تحت پوشش وزارت کشاورزی ۴۵۵۷ و تعاونیهای تحت پوشش وزارت جهاد سازندگی به ۴۵۶ واحد می‌رسید.

جدول شماره (۱) توزیع تعداد اعضاء و میزان سرمایه شرکت‌های تعاونی در ایران تا پایان سال ۱۳۷۵ (۱)

شرکت‌های تعاونی تحت پوشش	تعداد	اعضاء	سرمایه (میلیون ریال)
وزارت تعاون	۳۸۹۴۱	۹۰۹۱۹۳۳	۱۲۱۳۷۹۵/۶
وزارت کشاورزی	۴۵۵۷	۵۳۹۱۳۶۴	۲۶۸۲۴۰/۶
وزارت جهاد سازندگی	۴۵۶	۴۸۸۵۰۲	۱۰۹۳۹/۷
جمع	۴۳۹۵۴	۱۴۸۷۷۹۹	۱۵۲۱۹۵۷/۷

۳- سهم بخش تعاون در اقتصاد ملی

بخش تعاون دومین بخش نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران است که در بند ۲ اصل ۴۳ و اصل ۴۴ قانون اساسی بر توسعه آن تأکید شده است.

جدول شماره (۲) آمار شرکت‌های تعاونی تحت پوشش وزارت تعاون بر حسب موضوع فعالیت تا پایان شهریور ۱۳۷۶

گرایش	تعداد تعاونی	تعداد اعضا	سرمایه هزار ریالی	کل اشتغال
کل	۴۰۱۸۱	۹۱۵۲۷۹۲	۱۲۹۱۲۸۲۶۸۲	۱۲۶۶۳۷۱۹
کشاورزی	۵۸۲۲	۸۱۲۹۲	۱۵۱۱۵۳۲۲۳	۱۰۰۵۶۰
عمرانی	۱۶۶۶	۲۵۱۵۹	۹۷۷۶۲۷۰	۲۹۲۴۹
صنعتی	۲۲۲۶	۶۲۹۱۰	۲۲۶۰۲۷۵۰	۸۵۵۶۵
صنعتی	۱۲۲۲	۱۲۰۲۲	۳۵۶۸۹۶۵	۲۰۲۲۸
فروش مسکن	۷۲۹	۱۸۲۲۵۸	۱۹۸۹۸۳۷	۲۰۲۲۰۸
تأمین نیاز تولیدکنندگان	۲۱۲۵	۳۳۳۳۳۳	۱۷۱۳۳۳۳۳۱	۳۵۱۰۲۲
خدمات	۲۱۲۶	۵۳۳۶۶	۶۵۳۰۰۲۲۶	۶۵۳۳۲
حمل و نقل	۸۱۳	۱۹۵۱۱۵	۳۳۶۳۰۰۳۱	۲۰۸۶۲۲
مسکن	۷۹۳۳	۱۵۲۶۳۳۸	۱۵۶۱۰۱۳۷۲	۹۹۸۹۴
انتخاب	۷۹۹	۲۳۳۳۶۶	۳۹۰۷۰۶۵۱	۵۱۰
تأمین نیاز مصرف‌کنندگان	۱۱۸۹۹	۶۱۷۸۵۰۱	۲۸۰۵۰۳۳۱۴	۹۱۹۳۸
چند منظوره	۵۶۹	۲۳۶۸۲۲	۸۳۳۰۷۲۵۳	۱۰۲۴۹

(مأخذ: گزارش وضع موجود تعاونی‌های تحت پوشش معاونت نظریات، آموزش و ترویج اوقاف سرمایه به هزار ریال)

جدول شماره (۳) سهم تولیدات و خدمات تعاونیها در فعالیتهای متناظر در کل اقتصاد سال ۱۳۷۴

شرح	درصد سهم
تأمین و توزیع کالاهای اساسی و ضروری از طریق تعاونیهای مصرف	۲۵
ساخت مسکن شهری	۲۵
حمل و نقل بار جاده‌ای	۲۸/۵
سازمان‌بری عمومی شهری	۵۷
سازمان‌بری عمومی جاده‌ای	۸۵
نسبت تأمین‌کنان تعاونیهای فروش تحت پوشش به کل تأمین‌کنان کشور	۱۳/۶
سنگه بری تزیینی	۳۲
موزالیک	۳۴
آهنک	۲۱/۲
تولیدات معدن غیر آهن و مس و پلاستیک	۱۵/۴
ماهی و میگو	۴۱/۸
گوشت مرغ	۲۶/۱
گوشت گوسفند	۷/۲
لحم مرغ	۸/۷
تولید شهر	۱/۲
سول	۰/۵
سازدات غیر فلزی	۱۲/۷

(مأخذ: گزارش شماره ۱۱۱ دفتر امور اقتصادی و برنامه‌ریزی وزارت تعاون)

جدول (۴) سهم بخش تعاون در اشتغال کل کشور به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی کشور سال ۱۳۷۵ (درصد)

کل	کشاورزی	صنعت و معدن	خدمات	سایر
۸/۲۴	۳/۹۱	۱۶/۲۲	۵/۲۷	۲/۳۹

در قانون تجارت ایران که در سالهای ۱۳۰۲ و ۱۳۰۴ به تصویب رسید چند ماده به تعاونیها اختصاص داده شد، اما روند توسعه تعاونیها پس از پیروزی انقلاب تغییر بنیادی می‌یابد. در سال ۱۳۷۰ قانون تشکیل وزارت تعاون از تصویب مجلس محترم شورای اسلامی گذشت و با تشکیل وزارت تعاون معلوم گردید که جمهوری اسلامی ایران در توسعه این بخش عزمی راسخ دارد لذا به منظور طرح و اجرای برنامه‌های مزبور به سرعت به گردآوری و مطالعه آمار بخش تعاون پرداخت. اما علیرغم اینکه آمار و اطلاعات ثبتی نمیتوانست اطلاعات لازم را ارائه دهد و از سویی در نظام آماری کشور بخش تعاون بعنوان یک بخش مستقل جایی نداشت از اینرو ضرورت اندازه‌گیری عینی برای تشخیص سهم بخش تعاون از مبلغ ۹۲۷۰۸ میلیارد ریال ارزش تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری در سال ۱۳۷۲ و میزان سهم بخش‌های عمده اقتصادی تعاون در بخشهای عمده اقتصاد تعاون در بخشهای متناظر ملی احساس گردید.

فقدان و یا کمبود آمار و اطلاعات دقیق و قابل اعتماد از عملکرد اقتصاد تعاون از یک سو و ضرورت‌های آماری دیگر موجب گردید، در راستای توسعه بخش تعاون طرح اندازه‌گیری سهم بخش تعاون در مقطع سال ۱۳۷۲ برای تعاونیهای تحت پوشش وزارت تعاون با روش نمونه‌گیری و برای شرکت‌های تعاونی عشایری با

سرشماری بعمل آید. روش جمع‌آوری اطلاعات برای هر دو زیر جامعه مراجعه مامور آمارگیری به واحدهای نمونه و تکمیل پرسشنامه از طریق مصاحبه با فرد مطلع شرکت بوده است.

در پایان سال ۱۳۷۲ تعداد شرکت‌های تعاونی به ثبت رسیده ۲۶۱۰۷ واحد بوده است که از این تعداد ۱۵۷۹۲ شرکت فعال، ۷۳۶۴ شرکت غیرفعال ۲۹۵۰ شرکت در دست اجراء و احداث بوده است. در اجرای طرح اندازه‌گیری سهم بخش تعاون در اقتصاد ملی تنها ۱۶۰۱۷ شرکت تعاونی تحت پوشش وزارت تعاون و عشایری که به نظر میرسید فعال باشند جامعه آماری طرح را تشکیل داده است.

نتایج بدست آمده از اجرای طرح حاکی است که: ارزش افزوده ایجاد شده توسط شرکت‌های تعاونی دارای تولید تحت پوشش وزارت تعاون و شرکت‌های تعاونی عشایری در سال ۱۳۷۲ بالغ بر ۱۴۷۰/۸ میلیارد ریال بوده است و سهم آن در تولید ناخالص داخلی کشور همان سال نزدیک به ۱/۶ درصد می‌باشد. نسبت ارزش افزوده ایجاد شده در بخش‌های مختلف اقتصاد تعاون به بخش‌های متناظر اقتصاد ملی حکایت از آن دارد که حمل و نقل، ارتباطات، انبارداری، معدن و ساختمان به ترتیب ۱۴/۵، ۸/۳ و ۳/۶ درصد از نظر دارا بودن بیشترین سهم در مقام‌های اول و سوم قرار گرفته‌اند.

۳-۱- سهم بخش تعاون در اشتغال
در سال ۱۳۷۲ در شرکت‌های تعاونی دارای تولید تحت پوشش وزارت تعاون و شرکت‌های تعاونی عشایری جمعاً ۷۶۸۲۱ نفر به کار اشتغال داشته‌اند که سهم آنان در کل اشتغال کشور در سال ۱۳۷۱ حدود ۰/۶ درصد بوده است. بررسی سهم

جدول (5) نسبت ارزش افزوده بخش‌های اقتصاد تعاون به بخش‌های

متناظر در اقتصاد ملی در سال ۱۳۷۲

بخش‌های اقتصاد	کل	کشاورزی	صنعت	نفت	برق و آب	ساختان	معمده فروشی خرده فروشی ارتباطات و سایر خدمات	حمل و نقل	خدمات مالی، بیمه، املاک و مستغلات	خدمات عمومی و اجتماعی و سایر
اقتصاد ملی	۹۳۷۰۸۱۷	۱۹۴۴۶/۱	۲۹۵	۱۶۶۹۵	۱۰۷۹	۳۱۳۴۱۴	۱۲۵۳۵/۷	۶۵۸۲	۹۶۸۸	۲۳۰۰۳
اقتصاد تعاون	۱۳۷۰۸	۵۵۱۴	۲۹۱/۴	-	-	۱۱۵	۲۶۵/۵	۹۵۳/۵	۲۱/۴	۶/۴
اقتصاد تعاون به اقتصاد ملی (درصد)	۱/۶	۰/۴	۸/۳	۰/۲	-	۳/۶	۱/۸	۱۴/۵	۰	۰/۱

در استفاده از جدول فوق توجه به نکات زیر ضروری است:

- ارزش افزوده وسایل نقلیه تحت مدیریت شرکت‌های تعاونی در ارزش افزوده بخش حمل و نقل و ارتباطات و انبارداری و به تبع آن در ارزش افزوده ایجاد شده کل شرکت‌های تعاونی منظور شده است.
- جمع ارزش افزوده بخش‌های ده گانه اقتصاد ملی با رقم مندرج در کل اقتصاد به اندازه ۹۵۹۱۰ میلیارد ریال اختلاف دارد که مربوط به «کارمزد اجناس» است.
- استفاده از علامت + در جدول فوق به مفهوم ناچیز بودن نسبت می‌باشد.

تعاونی عشایری جمعاً ۶۹/۷ میلیارد ریال تشکیل سرمایه ثابت ناخالص انجام گرفته است. در خور توجه است که این تشکیل سرمایه ثابت مربوط به شرکت‌های تعاونی مورد مطالعه می‌باشد و در آن تشکیل سرمایه شرکت‌های تعاونی در حال تاسیس که قریب ۲۰۰ میلیارد ریال است منظور نشده است. سهم تشکیل سرمایه ثابت شرکت‌های تعاونی در کل اقتصاد حدود ۰/۵ می‌باشد. بررسی سهم تشکیل سرمایه ناخالص در بخش‌های مختلف اقتصاد تعاون حکایت از آن دارد که بخش‌های

بخش‌های مختلف اقتصاد تعاون از اشتغال بخش متناظر در کل کشور بیانگر آنست که سهم بخش‌های تشکیل دهنده خدمات در اقتصاد تعاون حدود ۰/۷ درصد سهم کل اشتغال بخش خدمات اقتصاد ملی است و این بخش از این حیث در مقام نخست جای گرفته است. بخش ترکیبی صنعت و معدن با دارا بودن سهمی معادل ۰/۶ درصد از بخش صنعت و معادن اقتصاد ملی در ردیف دوم قرار دارد.

۲-۳- سهم بخش تعاون در تشکیل سرمایه ثابت

در سال ۱۳۷۲ در کل اقتصاد ملی بالغ بر ۱۴۶۴۰/۳ میلیارد ریال تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به قیمت جاری انجام شده است که از این مبلغ ۶۴۵۰/۱ میلیارد ریال (۴۴/۱ درصد) به صورت ماشین آلات ۸۱۹۰/۲ میلیارد ریال (۵۵/۹ درصد) به صورت ساختمان بوده است. در سال ۱۳۷۲ در شرکت‌های تعاونی دارای تولید تحت پوشش وزارت تعاون و شرکت‌های

جدول شماره (۶) نسبت تعداد اشتغال در بخش‌های اقتصاد تعاون به بخش‌های

متناظر در اقتصاد ملی در سالهای ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲

بخش‌های اقتصاد	کل	کشاورزی	صنعت و معدن	نفت	ساختان	خدمات
اقتصاد ملی (هزار نفر)	۱۳۴۵۰	۳۴۰۱	۱۸۶۴	۱۳۶	۱۴۹۷	۶۵۵۴
اقتصاد تعاون (هزار نفر)	۷۲	۹/۹	۱۰/۸	-	۷/۹	۲۵/۴
اقتصاد تعاون به اقتصاد (درصد)	۰/۶	۰/۳	۰/۶	-	۰/۵۸	۰/۷

معدن و ساختمان به ترتیب با دارا بودن ۲/۳ و ۳/۲ درصد سهم در کل تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ملی از این نظر در مقام‌های اول و دوم قرار گرفته‌اند.

قسمت دوم - شاخصهای بهره‌وری در بخش تعاون

در این قسمت مفاهیم بهره‌وری باختصار مورد اشاره قرار گرفته و از بین شاخصهای مختلف بهره‌وری، چند شاخص مهم که امکان محاسبه و اندازه‌گیری آنها در بخش تعاون، بر حسب امکانات اطلاعاتی موجود، فراهم بوده مطرح شده و نتایج محاسبات شاخصهای مزبور با نتایج محاسبات شاخصهای متناظر خود در بخش صنعت مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

۱- مفاهیم بهره‌وری

کلمه بهره‌وری (PRODUCTIVITY) اولین بار در سال ۱۷۷۶ توسط دکتر فرانسواکنه اقتصاددان فرانسوی مورد استفاده قرار گرفت. در ادبیات اقتصاد قرن ۱۸ مفهوم بهره‌وری به عنوان «قدرت تولید» تعریف شده و بالاخره در اوایل قرن بیستم بهره‌وری به مفهوم «رابطه بین ستانده و عوامل به کار گرفته شده در تولید آن ستانده» به کار رفت. در نیمه دوم قرن حاضر تعاریف جامعتری از بهره‌وری ارائه شده و براساس آن سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) مفهوم بهره‌وری را مساوی نسبت خروجی تولید به کل یا یکی از عوامل تولید دانسته و آژانس بهره‌وری اروپا (EPA) ضمن اینکه از بهره‌وری به عنوان یک دیدگاه فکری یاد می‌کند و هدف آن را تلاش برای بهبود وضع موجود میدانند، درجه استفاده بهتر از هر یک از عوامل تولید را به عنوان تعریف بهره‌وری معرفی می‌نماید.

بطور کلی بهره‌وری معیار ارزیابی

جدول شماره (۷) نسبت تشکیل سرمایه ثابت ناخالص بخش‌های اقتصاد تعاون به بخشهای متناظر در اقتصاد ملی (در سالهای ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲).

بخش اقتصاد	کل	کشاورزی	معادن	صنعت	نفت و گاز	برق و آب	ساختمان	خدمات
اقتصاد ملی (میلیارد ریال)	۱۳۶۲۰۱۳	۷۰۹۱۷	۳۲۰	۲۱۳۳۱۳	۵۰۵۱۷	۹۵۶۱۳	۳۵۰۱۸	۹۶۶۴۵
اقتصاد تعاون (میلیارد ریال)	۶۹۱۷	۹۱۳	۱۱	۲۱۱	-	-	۸۱۱	۳۷۱۳
اقتصاد تعاون به اقتصاد ملی (درصد)	۰/۵	۱/۳	۳/۴	۰/۲	-	-	۲/۳	۰/۲

عملکرد فعالیتها و نظامهاست که با نسبت مطلوبیتهای حاصله یعنی ستانده‌ها بر منابع و آنچه که برای حصول آن ستانده‌ها مصرف شده است، یعنی داده‌ها نشان داده می‌شود. این معیار در قرن حاضر برای ارزیابی چگونگی استفاده از عوامل تولید در سطوح مختلف فعالیتهای اقتصادی به کار گرفته شده و در دهه‌های اخیر حرکت برای ارتقاء آن با جنبش بهره‌وری در کشورهای مختلف (بخصوص کشورهای جنوب شرقی آسیا) مطرح شده و بهره‌وری از یک معیار اقتصادی محض به یک مفهوم جامعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده است.

امروزه بهره‌وری فراتر از یک معیار، به عنوان یک فرهنگ، نگرش به کار و زندگی مطرح شده و بهبود و ارتقاء آن منشاء توسعه اقتصادی است. بهره‌وری نگرشی واقع‌گرایانه و هوشمندانه به زندگی است. یک فرهنگ است که در آن انسان با فکر و هوشمندی خود فعالیتهايش را با ارزشها و واقعیات منطبق می‌سازد تا بهترین نتیجه را در جهت اهداف مادی و معنوی خود و جامعه‌اش حاصل نماید.

بطور کلی بهره‌وری دارای سه مؤلفه مهم است. این مؤلفه‌ها شامل کارآئی، ثمربخشی و بکارگیری مداوم عوامل تولید است. اجتماع هم زمان این سه مؤلفه باعث ارتقاء بهره‌وری در سطح یک شرکت، بخش و جامعه شده و به دنبال خود توسعه اقتصادی را به ارمغان می‌آورد.

۲- شاخصهای بهره‌وری

برای اندازه‌گیری میزان و سطح بهره‌وری در یک شرکت، بخش (مانند بخش تعاون) و یا در سطح کشور از شاخصهای بهره‌وری استفاده می‌شود. شاخصهای بهره‌وری نسبت هائی هستند که ستانده‌ها و یا خروجیهای یک فعالیت اقتصادی در سطوح فوق‌الذکر در صورت کسر داده‌ها و یا ورودیهای آن فعالیت در مخرج کسر آن نسبت قرار می‌گیرند. اگر فقط یکی از داده‌ها و یا ورودیها در مخرج کسر شاخص بهره‌وری قرار گیرد مانند نسبت ستانده به تعداد شاغلین آنرا بهره‌وری جزئی و در صورتی که کل ورودیها در مخرج کسر قرار

بطور کلی بهره‌وری معیار ارزیابی عملکرد فعالیتها و نظامهاست که با نسبت مطلوبیتهای حاصله یعنی ستانده‌ها بر منابع و آنچه که برای حصول آن ستانده‌ها مصرف شده است، یعنی داده‌ها نشان داده می‌شود. این معیار در قرن حاضر برای ارزیابی چگونگی استفاده از عوامل تولید در سطوح مختلف فعالیتهای اقتصادی به کار گرفته شده و در دهه‌های اخیر حرکت برای ارتقاء آن با جنبش بهره‌وری در کشورهای مختلف (بخصوص کشورهای جنوب شرقی آسیا) مطرح شده و بهره‌وری از یک معیار اقتصادی محص به یک مفهوم جامعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده است.

گیرد آنرا شاخص بهره‌وری کلی مینماید. در صورتیکه خروجیها و ورودیهای یک فعالیت اقتصادی مثلاً یک شرکت، بصورت ارزشی و ریالی تعریف شود آنرا شاخص بهره‌وری اقتصادی یا مالی و در مواردی که صورت و مخرج کسر بهره‌وری را بصورت تعدادی یا عددی بیان کنند آنرا شاخص بهره‌وری فیزیکی یا تعدادی می‌نامند.

از بهترین شاخصهای بهره‌وری می‌توان به شاخص بهره‌وری کار، که حاصل تقسیم ارزش افزوده به تعداد شاغلین و یا هزینه نیروی کار است، شاخص بهره‌وری سرمایه، که حاصل تقسیم ارزش افزوده به ارزش سرمایه‌های ثابت است و نیز شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید، که حاصل تقسیم ارزش افزوده به مجموع هزینه نیروی کار و ارزش سرمایه‌های ثابت است اشاره نمود.

لازم به توضیح است که سازمان بهره‌وری ملی ایران برای اندازه‌گیری بهره‌وری در بخش صنعت کشور، تعداد ۲۳ شاخص را تهیه و معرفی نموده است که در این مقاله تعدادی از آنها مورد استفاده قرار گرفته است.

۳- شاخصهای بهره‌وری در بخش تعاون

همانطور که در قسمت اول این مقاله اشاره شد کلیه فعالیتهای اقتصادی مانند کشاورزی، معدن، صنعت، ساختمان، خرید و فروش کالا و خدمات، همانند اقتصاد کشور، در بخش تعاون نیز به شیوه مدیریت تعاونی مشغول فعالیت می‌باشد. چون هنوز شاخصهای بهره‌وری خاصی برای فعالیتهای اقتصادی بخش تعاون تعریف و معرفی نشده است لذا در مقاله حاضر سه شاخص مشروحه زیر ابتدا در سطح بخشهای اقتصادی تعاون و زیربخشهای صنعتی آن محاسبه شده و سپس با شاخصهای متناظر خود در کل

نقش تعاونیها

در ارتقاء بهره‌وری ملی

حضور فعال و گسترده تعاونیها در تهیه و توزیع کالاها می‌تواند تا حدود زیادی از پیدایش و رشد انحصارات خصوصی جلوگیری نماید. چنانچه اتحادیه‌های تعاونی مصرف و صنوف تولیدی، بخشی از توزیع عمده‌فروشی کشور را برعهده گیرند، باتوجه به اینکه تشکلی از مصرف‌کنندگان می‌باشند امکان گرانفروشی، احتکار و انحصار از بین خواهد رفت. بنابراین با توسعه و تقویت شبکه‌های توزیع تعاونی راهی برای شکستن انحصار (بعنوان مانع عمده توسعه) گشوده خواهد شد.

از: احمد بیگدلی شاملو

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، بخش تعاونی در کنار دو بخش اقتصادی دیگر (دولتی و خصوصی) یکی از سه پایه نظام اقتصادی کشور تلقی گردیده که ناشی از اراده خیرگان و وفاق عمومی آحاد ملت در ایجاد و تغییر روابط و مناسبات اقتصادی به نفع طبقات محروم جامعه و برقراری قسط و عدالت اجتماعی است. در تکرش قانون اساسی، روش ظالمانه حاکمیت سرمایه و همچنین شیوه نامطلوب تصدی مطلق دولت مردود شمرده شده و مبنای حقانیت، تلاش و کوشش انسانها، فکر تعاونی و مشارکت وسیع اقشار مختلف جامعه در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی یک نظام اقتصادی مورد توجه واقع شده است. بنابراین در هر یک از برنامه‌های توسعه اقتصادی اجتماعی، فرهنگی، نقش تعاون باید بصورتی شفاف، مشخص و در خور منظور گردد.

بنا به اصل دوم قانون اساسی، دولت موظف است زمینه مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت اقتصادی و فرهنگی خویش را فراهم آورده، اقتصادی صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد

رفاه و رفع فقر را پی‌ریزی نموده و برادری اسلامی و تعاون عمومی را میان آحاد مردم توسعه و تحکیم بخشد. موارد فوق اشاره تنها با شیوه تعاون انطباق دارد. براساس قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران یکی از اهداف اصلی تحقق عدالت اجتماعی جلوگیری از تکاثر ثروت، جلوگیری از کارفرما شدن مطلق دولت، پیشگیری از احتکار و مهار تورم، جلوگیری از ایجاد انحصارات دولتی و خصوصی است.

بدیهی است عوامل مذکور همگی از فاکتورهای اصلی ارتقاء بهره‌وری ملی و توسعه کشور بوده و با تشکیل و توسعه تعاونیها، می‌توان از استعدادها و جوان در ارائه طرحهای نو بمنظور شکوفائی تولید بهره‌گرفت و زمینه لازم را جهت بهره‌مندی نیروهای فعال و توانمند از حمایت‌های مالی دولت مهیا ساخت و جامعه را به سوی استقلال و عدالت اجتماعی و توسعه رهنمون ساخت.

در اینجا به زمینه‌هایی که باعث توسعه کشور می‌شود اشاره می‌گردد:

۱- اشتغال

در حال حاضر بیش از ۵۵ درصد جمعیت کشور را نیروهای ۲۰ ساله و کمتر تشکیل می‌دهند. این ویژگی جمعیتی و حجم تقاضای زود هنگام و زیاد به بازار کار نیازمند تمهیدات ویژه‌ای در نظام توسعه‌ای کشور است.

بخش تعاون با ایجاد شغل با ثبات و توأم با مالکیت و با مشارکت دادن شاغلین در مدیریت بنگاههای اقتصادی موجبات تامین نیروی کار آفرین کشور را فراهم می‌کند چراکه از جمله موانع و مشکلات جدی کشورهای در حال توسعه تربیت و

تامین نیروی کار آفرین است و بخش تعاون می‌تواند با تکیه بر رأی انسان بیشترین سهم را در تأمین نیروی کار آفرین به خود اختصاص دهد. بخش تعاون تلاش دارد با بهره‌گیری از ظرفیتهای موجود کشور و ظرفیت سازی جدید در راستای اجرای بند ۲ اصل ۲۴ قانون اساسی در قالب تعاونیهای مختلف به بخش عمده‌ای از این نیازها پاسخ دهد. بخش تعاون با انجام اقدامات ذیل به بهره‌وری نیروی انسانی کمک فراوانی نموده است:

- ارائه تسهیلات مالی و اطلاعاتی و مشاوره‌های شغلی به جوانان برای فراهم سازی فرصتهای شغلی
  - ارائه مشاوره‌های مختلف در تهیه طرح‌های دارای توجیه فنی اقتصادی متناسب با موقعیت جوانان متقاضی.
  - ارائه آموزشهای مورد نیاز جهت اشتغال و فعالیت در تعاونیها.
  - کمک به تامین زمین، مواد اولیه، خرید ماشین آلات و فروش تولیدات و بازاریابی تعاونیهای تشکیل شده.
- ۲- حمایت از واحدهای اقتصادی کوچک:**

واحدهای اقتصادی کوچک بدلیل ساختار خاص خود به تنهایی قادر به تامین ارقام مورد نیاز خود و نیز انجام برنامه تحقیق و توسعه، صادرات و بازاریابی و... نبوده و جهت تداوم فعالیت و بقاء خود نیاز به شکل و سازماندهی دارند.

وزارت تعاون با بیش از ۲ هزار واحد تعاونی صنوف تولیدی و خدمات تولید کنندگان مستجاوز از ۲۵۰ هزار کارگاه تولیدی کوچک را پشتیبانی می‌کند که در صورت عدم تشکل امکان تداوم فعالیت و ارتقاء بهره‌وری در آنها ممکن نبود.

۳- جلوگیری از ایجاد انحصارات

بنگاههای اقتصادی دولتی که بنا به مقتضیات اقتصادی و اجتماعی کشور و با

زیادی از پیدایش و رشد انحصارات خصوصی جلوگیری نماید. چنانچه اتحادیه‌های تعاونی مصرف و صنوف تولیدی، بخشی از توزیع عمده‌فروشی کشور را برعهده گیرند، با توجه به اینکه تشکلی از مصرف‌کنندگان می‌باشند امکان گرانفروشی، احتکار و انحصار از بین خواهد رفت. بنابراین با توسعه و تقویت شبکه‌های توزیع تعاونی راهی برای شکستن انحصار (بعنوان مانع عمده توسعه) گشوده خواهد شد.

توجه به اصل ۲۲ قانون اساسی باید وجود داشته باشند می‌توانند با استفاده از ماده ۱۸ قانون تعاون مدیریت واحد خود را به اعضاء تعاونی متشکل از کارکنان همان واحد یا سایر متخصصین واگذار نمایند. بدیهی است این واگذاری می‌تواند موجبات اصلاح ساختار بنگاه اقتصادی یاد شده و افزایش بهره‌وری آن را موجب گردد.

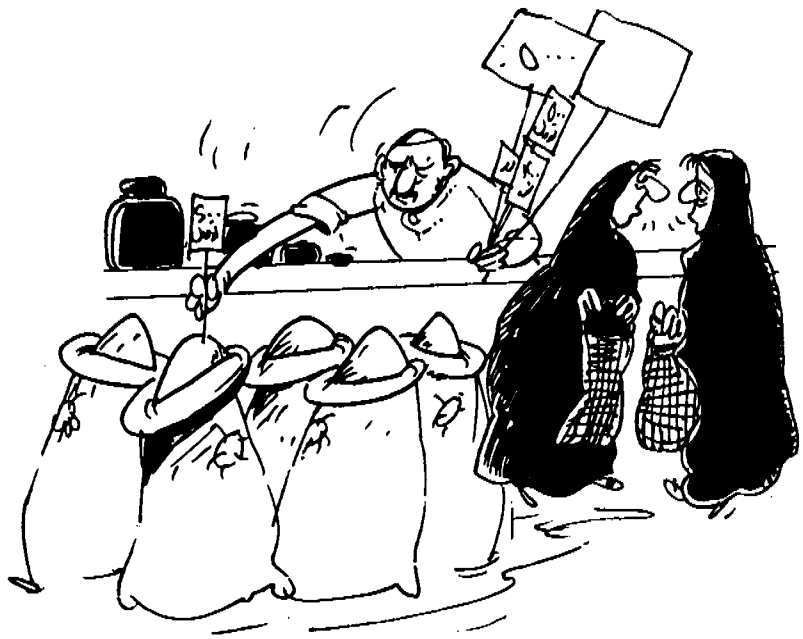
حضور فعال و گسترده تعاونیها در تهیه و توزیع کالاها نیز می‌تواند تا حدود

امروزه به دلایل گوناگون و از جمله رشد فراگیر آموزش، ایجاد فرصت‌های تحصیلی، و تغییر الگوی مصرف، مردم بیش از پیش نیاز به یک زندگی بهتر را احساس می‌کنند.

اما به رغم این نیاز، موانع عدیده‌ای موجب تحقق نیافتن این اهداف می‌شود. یکی از بزرگترین موانع، گرایش‌های کاذبی است که اخیراً در مورد اقلام مصرفی و حتی ضروری همچون مواد غذایی بویژه در اکثر کشورهای آسیای جنوب شرقی شایع شده است اگر چه در طول چند سال گذشته، سطح درآمدها بالا رفته است، اما (به استثنای چند کشور انگشت شمار) هنوز پای درآمدها برای رسیدن به قیمتها لنک مانده است. در نتیجه، بسیاری از خانواده‌ها، بخصوص طبقه متوسط با درآمد ثابت (حقوق بگیر) به دشواری با تکیه به درآمد خانواده از عهده مخارج بر می‌آیند.

در این شرایط نهضت مصرف کننده نقش بسیار مهمی در آموزش افراد نسبت به موضوعاتی از قبیل تامین بودجه و حسابرسی خانوار ایفا می‌کند و افزون بر این مجراهای عرضه کالا برای تامین ملزومات خانواده به شکل استاندارد و قیمت‌های عادلانه می‌گشاید.

تحقیقی که در دست دارید بودجه بندی خانوار و تعاونیهای مصرف عنوان دارد که برای خانواده‌های طبقه متوسط با درآمد ثابت تهیه شده است. هدف از این مقاله ایجاد انگیزه برای تفکر و بحث در مورد تامین بودجه خانواده و ائتلاف آن با شرایط تعاونی مصرف است تا بتوان معیارهای زندگی را ارتقاء داد. امید است تعاونیهای مصرف بتوانند از این تحقیق در برنامه‌های آموزشی خود بهره جویند. در این مقاله واحد پول روپیه هند در نظر گرفته شده است. زیرا حال و هوای اکثر

کلید تدبیر منزل

بودجه بندی خانوار و تعاونیهای مصرف

* اتحادیه بین المللی تعاون

به قلم: مارگارت دکروز (استادیار دانشگاه)

روشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

فروشگاه تعاونی شما نباید فقط به عنوان مکانی برای خرید کالاهای استاندارد به قیمت‌های عادلانه تلقی گردد. البته این یکی از وظایف اصلی آن است اما وظیفه مهم دیگر، آموزش اعضای تعاونی به عنوان مصرف کننده است این کار راز دو راه می‌توان انجام داد، یکی از طریق عرضه دائمی اطلاعات مربوط به مصرف کننده در محل فروشگاه و دیگر از طریق برنامه‌های ویژه آموزش تعاون.

کشورهای جنوب شرقی آسیا به گونه‌ای است که این تحقیق می‌تواند بسادگی قابل تعمیم برای نیازهای افراد در کشورهای مختلف باشد:

بودجه بندی خانوار

نیاز به بودجه بندی خانوار:

ابتدا تعریفی از بودجه بندی خانوار ارائه می‌کنیم. اما قبل از آنکه در این مبحث غور کنیم باید نخست لزوم بودجه بندی خانوار را روشن کنیم. ضرورت آن در چیست؟ شاید بهترین شیوه پاسخ به این پرسش آن است که نظری به برخی حقایق مسلم بیندازیم.

امروزه هزینه تامین مواردی چون غذا، مسکن، پوشاک، حمل و نقل و بسیاری دیگر در مقایسه با چند سال گذشته، بیشتر شده است. با این وجود تامین همه این موارد حیاتی است. به دلیل وجود این دو واقعیت که الف) ما به عنوان مصرف کننده، همواره به غذا، مسکن پوشاک، حمل و نقل و غیره نیاز داریم و ب) اینکه قیمت این اقلام همچنان سیر صعودی دارد.

بسیاری از خانواده‌ها پی برده‌اند که نمی‌توانند با تکیه بر درآمد خانواده از عهده مخارج برآیند. اغلب نیازهای ارزیابی شده خانواده و مخارج مربوط به رفع این نیازها بیش از اعداد و ارقام درآمد خانواده است و این به «کسر بودجه» منتهی می‌شود. واژه «کسری» در فرهنگ لغات به عنوان «فرونی دیون نسبت به دارایی» تعریف شده است. طبق بررسی و مطالعات بعمل آمده، بسیاری از خانواده‌ها از کسری بودجه در رنجند. اثرات این کسری بودجه بر زندگی ما به عنوان مصرف کننده چیست؟ اگر قیمت مواد غذایی همچنان به رشد توری خود ادامه دهد، ما نمی‌توانیم کیفیت غذایی خود را بهبود بخشیم. در مقابل این، اکثر خانواده‌ها سعی می‌کنند برای کم کردن هزینه‌های زندگی، از

شما به عنوان یک عضو و سهامدار، تعهدات خاصی در قبال شرکت تعاونی دارید. شما باید نسبت به فعالیتهای شرکت از خود علاقه نشان دهید.

نیازهای غذایی خود بکاهند. این بدان معناست که آنان یا غذای کمتر می‌خورند یا آنکه غذاهایی با کیفیت نامرغوب و پست استفاده می‌کنند. اگر مواد مغذی کافی به بدن نرسد، سلامت انسان تهدید خواهد شد و فقر تندرستی نیز به معنای بازده کمتر کار است.

به همین منوال، چنانچه اجاره‌های مسکن بالا باشد، مردم چاره‌ای جز زندگی در منازل زیر استاندارد، بسیار کوچک، با تهویه نامناسب و غالباً دور از محل کار ندارند. این خود باعث مضاعف شدن هزینه‌های حمل و نقل و صرف زمان و انرژی بیشتر می‌شود.

پس مردم چگونه می‌توانند به بهبود عادت غذایی، سطح بهداشت و معیارهای زندگی خود امید داشته باشند؟

در این شرایط، لازم است خانواده‌ها را برای برنامه ریزی مخارج خانواده آموزش داد.

خانواده‌ها باید نحوه تامین خوراک با کیفیت و مقوی را که موجب یک تعادل غذایی مناسب می‌شود بدانند خانواده‌ها باید این شناخت را با مبلغی که خانواده می‌تواند صرف هزینه‌های غذایی کند هماهنگ کنند. اما غذا و مسکن تنها مواردی نیستند که خانواده به آنها نیاز دارد، بسیاری از دیگر ضروریات نیز باید تامین شود، تنها با برنامه‌ریزی دقیق، بودجه بندی و کنترل مخارج است که می‌توان این نیازها را مرتفع نمود.

بودجه بندی خانوار چیست؟

اکنون برای شناخت ضرورت بودجه بندی خانوار، باید تعریفی درست از آن به ذهن متبادر نمود. مولفه‌های خانوار کدامند؟ واژه خانوار در فرهنگ لغات اینگونه تعریف شده است: ساکنین یک خانه، یا یک سازمان.

در این مقاله، واژه «خانوار» به تمامی اعضای یک خانواده مشخص که زیر یک سقف زندگی و از یک منبع درآمد مشترک ارتزاق می‌کنند، اطلاق می‌شود.

بودجه چیست؟ بودجه برآورد درآمد و مخارج است!

هدف از بودجه بندی خانوار چیست؟ بودجه بندی به چه چیز دست می‌یابیم؟ هدف کلی بودجه بندی عبارتست از کمک به افراد در کسب معیارهای بهتر زندگی از طریق:

۱- اجتناب از خرجهای زائد با عادت به برنامه‌ریزی دقیق مخارج.

۲- اجتناب از اتلاف و ضایعات با خرید

اقدام مورد نیاز و آن هم به مقدار لازم.

۳- تثبیت فرهنگ صرفه جویی در خانواده.
۴- بکار بردن عقل معاش که منجر به صرفه جویی و پس اندازهای کوچک در منزل می شود.

در بخش دوم این مقاله، به بحث در مورد نحوه تهیه تنظیم بودجه خانوار می پردازیم - در پایان بخش، یک نمونه از بودجه خانواده چهار نفره یعنی پدر و مادر و دو فرزند دبستانی ارائه شده است.

شاید تعجب کنید که چرا مثالهایی از بودجه های مشابه برای خانواده هایی با فرزند بیشتر یا کمتر و میزان درآمدهای دیگر نداده ایم.

هدف این فصل در بودجه بندی خانوار عبارتست از:

۱- جلب توجه عمیق به لزوم جدی اندیشی در برنامه ریزی هزینه های خانواده.

۲- وادار نمودن مردم به تفکر روشمند در مورد ضروریات زندگی.

۳- نشان دادن نحوه طبقه بندی این ضروریات در گروههای مختلف به نحوی که با یک نظر اجمالی بتوان مثلاً ضروریات غذایی، بهداشتی، البسه و غیره را دریافت.

۴- قادر ساختن مردم به ارزیابی وجوهی که برای تامین این ضروریات استفاده می شود.

۵- بهره جستن از فرآیندهای پیش گفته و قادر ساختن آنان به تنظیم بودجه ای که کلیه ضروریات را از محل درآمد خانواده تامین نماید.

از اینرو، مثال بخش دوم، یک تمرین برنامه ریزی بودجه است. خط مشی های ارائه شده می تواند برای افراد در دیگر گروههای درآمدی و همچنین خانواده های بزرگتر و کوچکتر مورد استفاده قرار گیرد و هر یک بودجه خود را طبق مثال ترسیم نمایند. ارائه یک بودجه از پیش آماده حتی برای افرادی که به یک گروه درآمدی و تعداد خانوار مشابه تعلق دارند نیز

شما باید از فروشگاه

تعاونی خود حمایت همه جانبه کنید تا بتواند بر یک

آهنگ اقتصادی موزون پیش برود.

بودجه بر دوش یک نفر سنگینی نمی کند.

بخش دوم

چگونه بودجه خانوار را تنظیم کنیم:

اکنون به مهمترین کار، یعنی تنظیم بودجه خانوار می پردازیم.

در گام اول باید روشن کنیم که هیچ قانون دشوار و پیچیده ای برای تنظیم بودجه خانوار وجود ندارد. هر خانواده یک واحد مستقل با نیازهای مخصوص به خود است. هر خانواده، اولویتهای خاص خود را دارد. این مطلب را با ذکر یک مثال روشن می کنیم، دو خانواده در کنار یکدیگر زندگی

می کنند و میزان درآمد هر دو یکی است. در خانواده اول، دو نفر شاغل هستند و ۵۰۰ روپیه درآمد دارند، در خانواده دوم، سه نفر شاغل با همان میزان درآمد زندگی می کنند. در حالیکه خانواده اول باید با این درآمد نیازهای دوفنر را تامین کند، خانواده دوم مجبور به تامین نیازهای سه عضو خانواده با همان مقدار پول است.

مثال دیگری می زنیم از دو خانواده با درآمدها و محل سکونت یکسان، و به عبارتی دو اتاق، یک آشپزخانه و یک حمام. خانواده اول که چند سالی است به این خانه نقل مکان کرده، در ماه ۱۵۰ روپیه کرایه می پردازد. در حالیکه خانواده دوم که سال گذشته خانه خود را اجاره نمود، ماهانه

مبلغ ۲۰۰ روپیه کرایه می پردازد، چرا که میزان اجاره بها از چند سال پیش افزایش یافته است. این بدان معناست که یک خانواده پس از پرداخت کرایه، مبلغ ۳۵۰ روپیه خواهد داشت و خانواده دیگر باید کلیه ملزومات خود را با ۳۰۰ روپیه پس از کسر اجاره بها پردازد.

امکان پذیر نیست. هر خانواده مختار است درآمد را به روش خود هزینه کند. تنها می توان به آنان شیوه عاقلانه خرج کردن و در نتیجه حداکثر بهره بردن را آموخت.

چه کسی باید بودجه را تنظیم کند؟

پیش از تصمیم گیری در مورد نحوه تنظیم بودجه، باید افراد دست اندرکار تنظیم بودجه را مشخص نمود. باید به خاطر سپرد که بودجه خانوار به اعضای خانواده مربوط می شود. این بودجه باید ملزومات تک تک آنان را در نظر گیرد. به همین دلیل، پدر، مادر و کلیه افراد بزرگسال خانواده باید در این کار شرکت کنند. بی شک، زن خانواده بهترین فرد صاحب صلاحیت برای ارزیابی ملزومات خانواده در مورد مسائل غذایی است. مرد خانواده می تواند مقدار پول لازم برای هزینه مواردی چون رفت و آمد به محل کار و غیره را تخمین بزند. به همین سیاق از دیگر بزرگسالان خانواده خواسته می شود تا نیازهای خود و هزینه های تقریبی آنها را بازگو کنند، در صورتی که فرزندان به سن رشد کافی نرسیده اند، دیدگاههای آنان را نیز باید در تنظیم بودجه لحاظ کرد. اگر تمامی افراد خانواده بر تنظیم بودجه کمک کنند، حس مشارکت را در می یابند و شناخت بهتری از لزوم صرفه جویی بدست می آورند.

پس از تنظیم بودجه، نوبت به تقسیم کار است. هر یک از افراد بالغ خانواده می تواند مسئولیت انجام کاری را بپذیرد. برای مثال، زن خانواده خرید مواد غذایی را برعهده می گیرد. مسئولیتهای مشابه بین دیگر اعضای بالغ خانواده تقسیم شده و اینگونه بار برنامه ریزی و تنظیم و اجرای

بودجه خانواده به عوامل بسیاری بستگی دارد، از جمله: میزان درآمد خانواده، تعداد افراد خانواده، سن افراد، عاداتهای غذایی، سطح بهداشت، تعداد فرزندان دبستانی و غیره. در نتیجه، هر خانواده به طرق مختلف در مورد درآمد برنامه‌ریزی می‌کند. بدین شکل تنها می‌توان چند رهنمود برای تنظیم بودجه خانوار ارائه کرد.

چند رهنمود

۱- در کشوری چون هندوستان که حقوق بطور ماهانه پرداخت می‌شود، بودجه را نیز می‌توان بصورت ماهیانه و محاسبه هزینه‌های یک روز نسبت به روز بعد تنظیم نمود.

۲- میزان دقیق درآمد "نقدی" خانواده را پس از کسورات اولیه چون مالیات بردرآمد، پس انداز، بازنشستگی، بیمه، خدمات درمانی و غیره یادداشت کنید.

این کار اهمیت بسیاری دارد، چرا که کل درآمد باقیمانده پس از محاسبه این کسورات تنها مقدار پولی است که باید برای مخارج هزینه شود.

۳- با برآورد درآمد باقیمانده، هزینه‌های ماد را محاسبه کنید و زیر هر عنوان خاص، مثلاً غذا، کرایه منزل، هزینه‌های خانواده، هزینه‌های شخصی و غیره به تقسیم درآمد و تخصیص آن به هر دو مورد اقدام نمایید.

۴- کلیه پرداختهای ثابت همچون اجاره بهای منزل، شهریه مدرسه، خدمتکار و غیره را یادداشت کنید.

۵- فهرستی از اقلام خوراکی مورد استفاده تهیه کنید، مثلاً غلات، روغن خوراکی، چای، شکر و غیره که می‌توان یکبار در ماه خریداری و بدون فاسد شدن ذخیره نمود. مبلغ مورد نیاز برای خرید آنها و هزینه تقریبی را ارزیابی کنید.

۶- فهرستی از اقلام بهداشتی تهیه کنید، مثلاً: صابون، خمیردندان، شامپو، و غیره. این لوازم را نیز می‌توان ماهانه خریداری

آیا می‌توانید چند مورد از مزایای عضویت در فروشگاه تعاونی مصرف را برشمارید؟

شرکتهای تعاونی مصرف با مالکیت، سرپرستی و عملکرد خود اعضا و در جهت منافع آنان اداره می‌شود. هر عضو یک سهامدار محسوب شده و حق رای و انتخاب نمایندگان و مشارکت در فعالیتهای شرکت تعاونی را دارا می‌باشد.

تاثیر موارد فوق بر شما به عنوان مصرف کننده چیست؟ این بدان معنی است که شما نیز یکی از صاحبان فروشگاه تعاونی هستید.

در این فروشگاه اجباری به قبول کالاها و خدماتی ندارید که رضایت شما را تأمین نمی‌کنند. در اینجا می‌توانید همراه با دیگر اعضاء تعاونی، راههای اعتراض و اقدام برای برآورد کردن تقاضاهای خود را بیابید. شما وامدار و مدیون به صاحب فروشگاه نیستید، چون خود یکی از صاحبان آن هستید.

کرد. در این مورد نیز، مقدار مصرفی و هزینه تقریبی را محاسبه کنید.

۷- فهرستی از دیگر اقلام مورد نیاز در خانه را تهیه کنید، مثلاً: پودر لباسشویی یا صابون و غیره. مقدار و هزینه تقریبی را نیز برآورد کنید.

۸- مواد غذایی تازه همچون گوشت، ماهی، سبزیجات، میوه، شیر، نان و غیره معمولاً روزانه خریداری می‌شوند و در نتیجه بصورت روزانه بودجه بندی می‌شوند. البته به دلیل وجود یخچال، اقلامی چون تخم مرغ و کره و حتی موارد قبل را نیز می‌توان هفتگی یا ماهانه خریداری نمود و بنابراین بصورت هفتگی یا ماهانه بودجه بندی کرد.

۹- برای هر بودجه، یک ستون "پس انداز" در نظر می‌گیریم. پس انداز باید بصورت منظم جزء عاداتها شود. در بودجه بندی، مقدار قابل پس انداز را هرچند اندک ولی بطور ماهیانه کنار بگذارید. بخاطر داشته باشید که قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود.

نکاتی که باید بخاطر سپرد

الف) در جائی که پرداختهای ثابت همچون اجاره منزل، شهریه مدرسه و غیره مطرح باشند، بحث از صرفه‌جویی بی‌ربط خواهد بود. صرفه‌جویی تنها در مورد هزینه‌های اقلامی چون مواد غذایی و تفریحات قابل طرح است.

ب) هرگاه کلیه هزینه‌های ماهانه، اعم از ثابت و سرانگشتی، با هم جمع شوند، این جمع کل باید برابر یا کمتر از درآمد ماهانه خانواده باشد. اگر چنین نشد، بودجه تنظیمی خود را دور بریزید و از آغاز شروع کنید، هرکجا می‌توانید، مخارج را کاهش دهید یا حذف کنید.

ج) همانطور که پیشتر گفته شد، تهیه یک سلسله قوانین مشترک برای تنظیم بودجه خانواده ممکن نیست چرا که در بودجه باید نیازهای گوناگونی را در نظر گرفت. با

با استفاده از حسابرسی خانوار می‌توانید در چارچوب درآمد خانواده و مبالغ معینی که مجاز به هزینه کردن آنها هستید، گذران زندگی کنید.

تعدیل دائمی بودجه در جهت کاهش یا افزایش آن، می‌توان نیازهای تغییر یافته خانواده را شناخت، کسب تجربه نمود و در نهایت بودجه‌ای تنظیم کرد که مدت زمانی کارآمد خواهد بود.

د) فراموش نکنید در تنظیم بودجه مواردی چون سفر و غیره را که در ارتباط با تعطیلات، جشنهای مهم، مخارج منزل، میهمانی و غیره است، در نظر بگیرید.

درصد تخصیص بودجه

بودجه ماهانه برای یک شهروند حقوق‌بگیر طبقه متوسط (پس از کاهش کسورات) با تعداد ۴ عضو و ۲ فرزند مدرسه‌ای به شکل زیر قابل تخصیص است:

هزینه‌ها به درصد	اقلام مورد نیاز
۵۰ درصد	خوراک
۱۱ درصد	هزینه‌های شخصی
۱۲ درصد	اجاره منزل
۱۰ درصد	هزینه‌های منزل
۱۲ درصد	سایر موارد: تحصیل، درمان، سفر، تفریح.....
۵ درصد	پس انداز
۱۰۰ درصد	جمع کل

نکته‌ای در بودجه بندی

در آغاز بودجه بندی و حسابرسی خانوار، شاید حسابهای مربوط به مخارج روزانه، با مبالغ بودجه شده برای اقلام مختلف همخوانی نداشته باشد. هرچند با کسب تجربه، درخواهید یافت که مخارج واقعی شما، رفته رفته به بودجه تنظیمی نزدیکتر می‌شود.

بخش سوم

حسابرسی خانوار

چرا باید در حالیکه قبلاً بودجه خانواده را تنظیم کرده‌ایم، حسابهای خانوار را نیز تهیه کنیم؟ تفاوت این دو در چیست؟

همانطور که در گذشته گفتیم، بودجه خانواده، جدا از هزینه‌های ثابت، تنها یک برآورد هزینه برای تامین نیازهای خانواده در یک دوره مثلاً یک ماهه است. گرچه تنظیم بودجه همواره امکان‌پذیر است، اما همیشه نمی‌توان به آن تکیه کرد. در واقع، این کار بسیار دشوار است. از اینرو، بودجه خانوار، به رغم آنکه اولین گام در راه صرفه جویی خانواده است، اما به تنهایی قادر به کنترل هزینه‌ها با درآمد خانواده، تاثیر مثبت بر اقتصاد کوچک خانواده یا پس انداز نیست. همراه با بودجه‌بندی، حسابرسی خانوار نیز ضرورت دارد.

حسابرسی خانوار چیست؟ حسابرسی خانوار مکمل بودجه خانواده است. حسابرسی خانوار، ثبت هزینه‌های روزانه تک تک اقلام است. بدین ترتیب باید دفتر حسابرسی جداگانه‌ای تهیه نمود.

حفظ حسابهای خانوار

چگونه باید حسابهای خانواده را نگهداری نمود؟ برای این کار باید دفتری با ۹ ستون در هر صفحه تهیه نمود. سر فصل هر ستون عبارتست از: تاریخ، روز، خوراک، مسکن و هزینه‌های مسکن، هزینه‌های شخصی، سایر موارد، پس انداز و جمع کل روزانه، باقیمانده را در بالای صفحه بنویسید: حساب خانواده برای یک ماه در گوشه سمت راست یادداشت کنید: پول نقد..... این رقم، مقدار پولی است که پس از محاسبه کسورات (که امروزه

معمولاً در فیشهای حقوقی صورت می‌گیرد) باقی می‌ماند. این همان مبلغی است که کار بودجه بندی را هم با آن انجام می‌دهید.

وقتی بودجه تنظیم شد، باید وجوهی را برای پرداختهای ثابت از جمله کرایه منزل، شهریه مدرسه و غیره کنار گذارد. این وجه را در ستون مربوط به خود در جدول حسابهای خانوار و البته پس از پرداخت وجه، یادداشت کنید.

پس انداز را باید به عنوان یک هزینه تلقی کرد. مبلغی را که احساس می‌کنید می‌توان پس انداز نمود در ستون "پس انداز" وارد کنید. این مبلغ را به کل هزینه روزانه خود در روزی که آن را وارد ستون کرده‌اید، اضافه کنید. این مبلغ همراه با دیگر هزینه‌های روزانه از وجوه نقدی کسر خواهد شد. سپس این مبلغ را کنار بگذارید. اگر در پایان ماه دریافته‌اید که در مورد هر یک از اقلام، کمتر از میزان بودجه شده هزینه کرده‌اید، می‌توانید این مقدار را نیز به پس انداز خود بیفزائید.

تخصیص ماهانه بودجه برای مواردی چون تعطیلات سالانه، حق بیمه و غیره را نیز باید به عنوان هزینه در حساب خانوار گنجانند. پس از وارد کردن مبالغ در ستونهای مناسب خود، آنها را کنار بگذارید و تا زمانی که باید کل مبالغ مورد نیاز خود را پس انداز، یا برنامه‌ریزی کرده باشید، آنها را جمع کنید.

بهترین کار خرید نیازهای ماهانه اقلامی چون مواد غذایی، بهداشتی و غیره در اولین فرصت بدست آمده است. تهیه فهرست خرید در ذخیره زمان و انرژی و پول به شما کمک می‌کند، چرا که از خرید بدون انگیزه و فکر قبلی جلوگیری می‌شود.

نوآوری در تولیدات و رضایت مشتری

نویسنده: چش تائی مینگ   مترجم: طاهره اکبری

توانمندی در جذب بازار به عنوان یک نقطه عطف، بستر تولیدات متغیر و محصولات بدیع مورد پسند متقاضی را فراهم می‌کند. بعلاوه با استفاده از تغییرات سازمان یافته با بهره‌گیری از نیروی سازمان یافته و فنی زمینه توسعه توان تولید انبوه فراهم می‌شود، همچنین با موفقیت در این زمینه پایه‌های مستحکم توسعه پویا گذارده شده و در نتیجه زمینه شناخت توان نهانی سازمانی شناسائی می‌گردد.

در حال حاضر تحت شرایط بی ثبات بازار، صنایع بی شماری وارد مرحله تولید انبوه مطابق سفارش شده‌اند.

در چنین شرایطی طراحان که در پی خلق طرحهای فنی بدیع هستند، در راستای جذب مشتری گام برمی‌دارند. در ضمن، مراکز تولیدی به عنوان یک مجموعه باید به سمت توسعه، تولید و فروش محصولات با ارائه خدمات باهدف رضایت شخصی هم مشتری روی می‌آورند.

صنایع خودروسازی از قدیم الایام به عنوان نمونه‌ای از صنایع تکمیلی به شیوه تولید انبوه، برای دست یافتن به حرفه پایدار، فعالیت داشته‌اند. طی سالهای اخیر شاهد تغییرات شگرفی در این مبحث بوده‌ایم. در سالهای نخستین دهه ۱۹۷۰ عرضه مدل‌های مختلف خودرو به بازار رواج یافت. بین سالهای ۱۹۸۲ تا ۱۹۹۰ یک

سوم علت افزایش فروش به واسطه مدل‌های مختلف خودروها بود.

در نتیجه حق انتخاب یک محصول در دامنه‌ای وسیع‌تر برای مشتری فراهم شد. نمونه آن شرکت "فورد موتور" بود که از سالهای قبل به عرضه سبک‌های مختلف صوتی اقدام کرد.

شرکت "تویوتا موتور" زمینه عرضه خودرو، بنا بر سفارش مشتری یعنی طراحی بر اساس سلیقه مشتری و تحویل سفارش در پنج روز را مهیا کرد. در نتیجه چنین توسعه‌ای اعلام شد که، صنعت خودرو سازی وارد مرحله "تولید انبوه مطابق سفارش" شده است.

پروفسور وی. ابرناتی چنین روندی را "فرا تکمیلی" نامید. در حال حاضر تمامی صنایع برای تامین خواست مشتری نیازمند تولیدی با نوآوری بالا و خلاق

هستند.

نام مک دونالد به واسطه شیوه تولید انبوه، شیوه عرضه مواد غذایی، طرز تهیه مواد غذایی، استفاده از لباسهای متحدالشکل همچنین کار در مکانی با رعایت تمامی اصول استاندارد در زبانها جاری شد.

مک دونالد به عرضه یکسان سوخاری‌ها، سیب زمینی سرخ شده در سراسر دنیا مفتخر بود. بنظر می‌آید سوخاری‌ها مطلوب باشد. اما به زودی چنین شد که به عنوان یک رهبر نمی‌تواند بر بازار حاکم باشد. در نتیجه خیلی سریع از شیوه تولید انبوه به تولید انبوه مطابق سفارش تغییر رویه داد. اما پس از مدتی این شیوه توسعه یافته و به عنوان عامل تهدید کننده‌ای برای مک دونالد و سایر مراکز زنجیره‌ای عرضه مواد غذایی آماده

نظیر "جوجه سوخاری کنتاکی" "هات پیتزا" شد.

در پایان دهه ۱۹۸۰ مجدداً مک دونالد برای مقابله با شرایط رقابتی گسترده مجبور به تغییر شیوه مدیریتی شد. حاصل آن عرضه مواد غذایی متنوع‌تر نظیر پیتزا، قطعات جوجه سوخاری، ساندویچ، قهوه، آب معدنی و غیره، عرضه مواد غذایی با طعم‌های مختلف بود که در حال حاضر به عنوان مد روز مطرح است، یعنی کار تولید انبوه مطابق سلیقه مشتری.

سیاست جدید آنها بر جلب رضایت مشتری، توسعه و تولید محصولات جدید متمرکز شد در نتیجه آن گردش چرخه تولید کاهش یافت و بر سازماندهی خودکار و راحت‌تر بها داده شد. برای پاساژگویی به تغییرات، اتخاذ چنین شیوه‌ای در مدیریت یکی از راه‌های مناسب می‌باشد.

تحقق تولید انبوه مطابق سفارش

در واقع، فقط صنایع خودرو سازی و مواد غذایی آماده نبودند که دستخوش چنین تغییرات گسترده باهدف جلب مشتری، ارتقاء سطح انعطاف پذیری و توان همگامی با سرعت شدند بلکه در مرحله تولید انبوه بخش صنایع از صرفه‌جویی نساشی از گسترش نسبت تولید تک‌محصولی به منظور کاهش قیمت‌ها بهره بردند.

در حال حاضر برای دست یافتن به قیمت پائین‌تر به گستره اقتصادی متنوع در تولید یک محصول، روی آورده‌اند. در نتیجه شرکت‌های تولیدی تنها با استفاده از یک مواد اولیه برای تولید محصولات مختلف اقدام می‌نمایند. در این روش از شیوه ستانده کردن برای تولید قطعات قابل تعویض بهره می‌گیرند. از قطعات قابل تعویض برای ساخت محصولات متفاوت در سطح گسترده استفاده می‌شود. در نتیجه زمینه دست یابی به صرفه جویی

نشانی از گسترش ثبت تولید و گستره اقتصادی فراهم می‌شود.

امتیازات تکنولوژی جدید سبب تلفیق کسنترول کمی و استفاده از "آدم‌واره" (رباطها) در کارخانه‌ها شد با کمک طرح‌های کامپیوتری و نرم افزارها زمینه ایجاد یک سیستم تولیدی انعطاف‌پذیر فراهم شد. در این شیوه از اتلاف زمان در تغییر خط تولید با مهیا شدن برای تولید و تسهیل در سرعت خط تولید به منظور پاسخ گویی به نیاز متقاضی کاسته می‌شود.

به علاوه تکنولوژی، سرعت، قابلیت انعطاف، اطلاعات کاربردی برجسته و ارتباطی، برای ارتقاء و بهبود شرایط ادغام در تولیدات داخلی D & R و بازاریابی یک شرکت موثر می‌باشد.

سیستم تولیدی قابل انعطاف به انضمام مدیریت کامپیوتری در خط تولید مراحل زنجیره ارزش‌گذاری از مرحله طرح تولید تا فروش را کوتاه‌تر می‌نماید. این روند نه تنها سبب کاهش ضایعات و کاهش قیمت‌ها خواهد بود، بلکه انعطاف و توان شرکت‌ها را برای پاسخ گویی هر چه سریعتر به تغییرات تحت هر شرایط و زمانی، امکان‌پذیر می‌نماید. نتیجه این امر تسهیل در روند دسترسی به "حجم" و تولید مطابق سفارش خواهد بود.

برنامه تولید انبوه مطابق سفارش با اتکا بر روش‌های تولیدی قابل انعطاف و پاسخ گویی سریع، به یاری تکنولوژی برجسته، بالطبع زمینه مناسب برآوردن نیازهای تولید انبوه مطابق سفارش، فراهم خواهد شد. از اینرو باید از آغاز خط ارزش‌گذاری یعنی طرح تولید شروع نمائیم.

۱- شرایط ارائه خدمات مطابق سفارش به کمک استاندارد کردن محصولات

اگرچه PC یک محصول استاندارد شده است، اما با استقرار نرم‌افزارهای مختلف در ابتدای مسیر، باتوجه به درخواست مشتری، می‌توان کارکنان را یاری رساند و با بکار گرفتن رایانه‌های پیرامونی به انضمام سیستم‌های معتبر به ارائه خدمات ویژه پرداخت.

شیوه‌های کاربردی در تامین نظرات در تولید انبوه مطابق سفارش، یعنی بازاریابی، ارائه خدمات مطابق سلیقه همچنان ارزش تجاری خود را دارد. و هرگاه این خدمات پاسخگویی نیاز مشتریان باشد قیمت اضافه را هم با کمال میل پرداخت خواهند کرد.

در مقطعی که علم و دانش بر همه چیز حاکم است و جبران شایستگی مغزهای متفکر معنی می‌یابد، نمی‌توان ارزش افزوده بر سفارشات را کمتر از حد آن در نظر گرفت. اما با این روند فعلی ممکن است بجای سروری مشتری شاهد افزایش قیمت‌ها باشیم. در حقیقت در این شیوه توزیع کننده‌های میانجی حذف خواهند شد، خصوصاً با گسترش بازارهای شبکه‌ای گسترده که مشتریان بدون واسطه از محل تولید خرید خواهند کرد. البته این احتمال همچنان وجود دارد که کارخانه‌ها هزینه بسته بندی را به هزینه‌های خدماتی بیافزایند.

توسعه محصولات طبق سفارش
"ژیلت" اولین شرکت تولید کننده تیغ

ریش تراشی بود که محصول آن در هر خانه و بسته خریدی به چشم می‌خورد. شرکت "شدایک" نیز از این اصول برای تولید محصولات جدید خود بهره گرفت.

در حال حاضر این نوع تیغ ریش تراشی به عنوان یک محصول استاندارد به مرحله تولید انبوه خود رسیده است و هنوز توان برآورد توقعات مصرف کننده را دارد. تولید ملزومات اداری از جمله مواردی است که در هر صورت مصرف کننده‌های متعددی دارد و تولید آن مستلزم ایجاد شرایط و جو مناسب کاری است. از اینرو، طراحی صندوق‌ها و میزها براساس نیاز مصرف کننده خواهد بود.

طی سالهای اخیر کارخانجات تولید کننده لوازم برقی منازل برای رعایت مسائلی مربوط به محیط زیست از کنترل‌های حساس استفاده کردند. از اینرو میزان زیادی لوازم خانگی با سیستم حساس به حس لامسه تولید و عرضه شد.

با نمونه‌هایی از محصولات مطابق سفارش، آشنا شدید. ایجاد هرگونه تغییر و تحولی در این محصولات نه تنها منجر به عدم رضایت مشتری نشد بلکه با استقبال زیادی روبرو شد در نتیجه جایگاه رفیعی در بازار یافت.

از آنجائیکه مشتریان همیشه بدنبال سهل الوصولی کالاها هستند ولی با این روش این امتیاز از محصولات سلب می‌گردد، در نتیجه باید بدنبال نوآوری باشیم. اتخاذ این شیوه به معنی دگرگونی در چرخه ارزش گذاری نیست بلکه تغییر شیوه مدیریت است. در این مقطع لازم است طراحان باید در شیوه‌های قدیمی تغییراتی را ایجاد نمایند. طرحها توأم با نوآوری فنی برای عرضه طرحهای منطبق با تصورات مصرف کننده باشد.

۳- عرضه محصولات مطابق سفارش مشتری در محل فروش
توپ‌های بولینگ پس از اندازه‌گیری

می‌باشد که در نتیجه آن سطح رقابتی افزایش خواهد یافت.

چرخه ارزش گذاری تولید انبوه در این سیستم با چرخه ارزش گذاری تولید انبوه سنتی متفاوت است. در شیوه نخست مشتری حرف اول را می‌زند و در حلقه‌های ارزشی در خط مقدم قرار دارد در حالیکه در شیوه دوم مشتری در مرحله پایانی قرار دارد. تنها شیوه پاسخ گوئی سریع به نیازمندیها با حفظ کیفیت، طراحی دوباره در روند تولید و برطرف کردن مقام مراحل هزینه بردار در تغییر تولید است. موفقیت یا شکست این سیستم ارتباط تنگاتنگی با همگامی عمومی و سیستم‌های اطلاعاتی در رابطه با چرخه‌های ارزش گذاری دارد. بنابراین، علاوه بر فن آوری، رد و بدل اطلاعات، گروههای چندکاره و سازمانهای متقاطع از عوامل مهم در این امر می‌باشند. در حلقه‌های ارزش گذاری، کارکنان در هر حلقه ارتباط نزدیکی با مشتری برای برآورد درخواست مشتری قرار دارند.

۵- کاربرد مولفه‌های یکسان در مونتاژ مرحله نهائی

در ساخت مهره‌های بسازی "الگو" کودکان در سراسر دنیا از این اصل استاندارد و خانه‌های یکسان استفاده شده است. از همین خاصیت ترکیبی اشکال یکسان که در تمام موارد برای ارضای خلاقیت و تخیلات کودکان در هر سطحی بهره‌برداری می‌شود. به راحتی می‌توان با استفاده از قابلیت جابجائی مولفه‌های یکسان برای مشتریان متفاوت نیز بهره گرفت.

شرکت "بلک و دیکر" با مسئولیت محدود تولید کننده ابزار الکتریکی، سعی کرد در ساخت موتور، جاکلیدی، چرخ دنده، لاستیک خودرو از این خاصیت بهره‌مند شود. یعنی با تغییر برنامه خط تولید که تنها نیاز به تهیه ملزوماتی بر اساس خواست مشتری داشت. چرا که اصل کار بر

کف دست مشتری در محل فروش سوراخ و سپس تحویل میگردد. راکت‌های تنیس پس از انتخاب میزان کشش به دلخواه مشتری تحویل می‌شود. عینک پس از تعیین شماره چشم و انتخاب عینک ظرف یک ساعت تحویل میگردد. در این شیوه تولید خصوصیت فردی مشتری ملاک است. عوامل جلب مشتری را می‌توان بنابر خواست مشتری در محل تولید عمل‌آوری و در محل مورد درخواست مشتری تحویل مشتری نمود. نهایتاً باید تمامی عوامل موثر در این امر را در مسیر موفقیت اقتصادی قرار داد. لازمه این امر توجه به هماهنگی سطح تولید و بازاریابی است. در ضمن شرکت‌های تولیدی باید باتوجه به ویژگی‌های محصولات نسبت به عرضه محصول فن آوری را باید در راستای کاهش در اتلاف زمان و همخوانی قیمت‌ها بکار بندند.

۴- مهیا نمودن زمینه پاسخگوئی به نیازها و شیوه ارائه خدمات.

پاسخگوئی سریع به تقاضا که مورد نظر بازرگانان، مدیران، متخصصین و مشاوران است یکی از ویژگیهای عرضه رقابتی در شرکت‌های تجاری و بازرگانی است.

شرکت مشهور "ساو" کامپیوتری با سیستم کنترل برش لیزری به همراه کتاب راهنما در اختیار فروشندگان قرار داد. این امر برای طراحی سفارشات مشتری کمک فوق العاده‌ای کرد. با تکمیل طرح، متصدی فروش با کمک کتاب راهنما و سیستم انتقال ارتباطی برای انتقال هرچه سریعتر به ماشین برش لیزری در خط تولید اقدام می‌نماید. پس از تکمیل طرح و تأیید مشتری سفارش در کوتاه‌ترین زمان ممکن تحویل خواهد شد.

در این شیوه نه تنها نیاز مشتری در کوتاه‌ترین زمان ممکن برآورد می‌شود بلکه قابل استفاده در تولید انبوه نیز

طراحان باید در شیوه‌های قدیمی تغییراتی را ایجاد نمایند. طرحها توام با نوآوری فنی برای عرضه طرحهای منطبق با تصورات مصرف‌کننده باشند.

متناسب با اندازه مشتریان متفاوت کالای مورد نظر تهیه می‌شود بلکه با اتصال لوازم و ضمايم به شکل سازه‌های قابل تعویض به بدنه مطابق سلیقه مشتری عمل می‌شود.

سازه‌های ترکیبی

همانطور که با ترکیب دورنگ یک رنگ جدید و متفاوت بدست می‌آید. در تولید برخی از کالاها می‌توان از این خاصیت استفاده کرد. ترکیب مواد شیمیایی مختلف برای تولید کودی متناسب با نیاز گیاهان نمونه‌ای از این روش است. بعضاً پزشکان نیز از ترکیب داروهای مختلف داروی جدیدی برای درمان بیماری تجویز

یک کارخانه بین‌المللی سازنده دوچرخه با استفاده از روش فروش مطابق سفارش این امکان را برای فروشندگان وسائط نقلیه فراهم کرده است که پس از اندازه‌گیری بدن مشتری، ثبت موارد مورد علاقه و سلیقه مشتری در نوع وسیله، رنگ، اندازه و سایر موارد به ارسال طرح آن به محل تولید و به بخش کامپیوتر در کارخانه اقدام می‌نماید، در این طرح بلافاصله طرح

اساس سر هم کردن سازه‌های یکسان استوار است. در این مقطع نیازی به طراحی جدید نیست چرا که استفاده از الگوهای یکسان برای رسیدن به تولید انبوه در کاهش هزینه‌های تولیدی و توسعه‌ای موثر خواهد بود، یعنی لازمه آن طراحی سریعتر برای محصولات جدید خواهد بود. بدین ترتیب به تولید انبوه به شکل مطلوب خواهیم رسید. در تحقیقات "آبرناتی" و "آتریخ" به سال ۱۹۷۸ شش روش به شرح زیر برای تولید انبوه ارائه شد:

سازه‌های یکسان قابل تفکیک

شرکت بی. دی یا مسئولیت محدود، از جمله شرکت‌های است که از سازه‌های قابل تفکیک در ساخت ابزارهای مختلف الکتریکی بهره‌برداری می‌نماید. بدین ترتیب از نیاز به سازه‌های مختلف تا حدود زیادی کاسته می‌شود. در نتیجه هزینه‌های خرید و تولید کاهش می‌یابند.

سازه‌های یکسان قابل تعویض

در این روش با استفاده از سازه‌های کاربردی مورد نظر مشتری در تولید استاندارد بهره‌برداری می‌شود. برای مثال کسارت‌های گذر یا نرم افزارهای کامپیوترهای شخصی به شکل استاندارد براساس نیاز مشتری ساخته می‌شود.

در چرخه ارزش گذاری باید ۱) اعمال ارزش افزوده به مشتری ۲) ساخت وسایل به شکل یکپارچه ۳) تنوع برای برآورد سلیقه مشتری در اقشار مختلف در نظر گرفته شود. تنها بدین ترتیب می‌توان ارزش افزوده را بر محصولات مونتاژی اعمال نمود.

سازه‌های متناسب با نیاز مصرف‌کننده

اولیه بنابر درخواست مشتری طراحی و چارچوب آن توسط کامپیوتر بر اساس ساینز مشتری طراحی و به بخش فنی و مونتاژ، ارسال میگردد. و در پایان راه نیز نام مشتری بر روی وسیله حک می‌شود. بدین ترتیب به راحتی از شیوه سازه‌های متناسب با نیاز مصرف‌کننده بهره‌برداری می‌گردد. در نتیجه نه تنها

می‌کنند. تولید کارخانجات را نیز می‌توان با الگو برداری از این روش با توجه به تقاضای مشتری عرضه کرد.
سازه‌های طرح مادر

در این روش با افزودن سازه‌های مختلف به اسکلت استاندارد به راحتی محصول جدیدی را بدست می‌آوریم. برای

نمونه در برنامه "مادر" یک کامپیوتر طرح یک اتوبوس قرار دارد. اما با انواع واحد پردازش مرکزی، حافظه و کاردهای گسترشی گرداننده‌ها می‌توان اطلاعات جدید را به کامپیوتر مادر داده تا مطابق خواست مشتری عمل نماید. در سالهای اخیر تقریباً از این روش برای ساخت موتور خودروها استفاده می‌شود. به صورتی که با اتصال قطعات مورد پسند متقاضی، در چارچوب طرح اصلی خودروهایی، با اشکال مختلف عرضه می‌گردد.

سازدهای قطعه‌ای

همانطور که قبلاً اشاره شد، قطعات سازنده الگو نمونه‌ای از این سازدها هستند، که بهترین نمونه در تولید انبوه می‌باشند چرا که در نهایت مورد پسند مصرف کننده خواهند بود.

در این شیوه تولید تمام محصولات مطابق تصورات و ذهنیات افراد ساخته می‌شود. تنها مشکل مطرح در این شیوه تولید مشکلات مطرح در چفت شدن قطعات با یکدیگر است. شایان توجه است که علیرغم ساختار ساده این روش اجرای آن ساده نیست.

نتیجه

به سال ۱۹۹۱ بوی تن و ویکتور اعلام کردند برای دست یافتن به سازمانی با محیط پویا به شرایطی ثابت اما پویا نیازمندیم. از آنجائیکه پیش بینی تغییرات بازار بعضاً مشکل و پیچیده است، باید پیوسته در صدد تولیدی توأم با نوآوری و رفع سریع نیاز و جلب رضایت مشتری باشیم.

به عبارتی برای تولید انبوه مطابق سفارش مشتری با طراحی فنی برای برآورد خواست مشتری بخش "آر" و "دی" ضامن خلق نوآوری، مطابق با اصولی که در بالا بدان اشاره شد، می‌باشد. در ضمن تمام مراکز تولیدی باید اساس تولید و

آموزشی به سهولت انجام خواهد گرفت. بدین ترتیب، خلاقیت آنها در تولید محصولات بهتر و موفقیت تولید انبوه مطابق سفارش مشتری معنا خواهد یافت.

فروش محصولات را با توجه به ارائه خدمات مطابق سلیقه تک تک مشتریان متمرکز نمایند. در نتیجه لازمه چنین ساختار سازماندهی شده‌ای با سایر ساختارهای تولیدی انبوه متفاوت است. سازمان ساختارهای آن باید جدید و به شکل هرمی باشد. تنها با محول کردن مسئولیت‌ها به افراد مختلف می‌توان خوداتکایی و خودجوشی را در آنان بیدار کرد.

در نتیجه ارتباط افراد با چنین گروهی به نحو چشمگیری موجب پیشرفت خواهد بود، همچنین نتیجه آن روند کارهای اجرائی کوتاهتر خواهد بود، در حالی که با یک تعامل مناسب بین افراد امکان انجام مطالعات به عنوان بخشی از فعالیت‌های

توانمندی در جذب بازار به عنوان یک نقطه عطف، بستر تولیدات متغیر و محصولات بدیع مورد پسند متقاضی را فراهم می‌کند. بعلاوه با استفاده از تغییرات سازمان یافته با بهره‌گیری از نیروی سازمان یافته و فنی زمینه توسعه توان تولید انبوه فراهم می‌شود، همچنین با موفقیت در این زمینه پایه‌های مستحکم توسعه پویا گذارده شده و در نتیجه زمینه شناخت توان نهانی سازمانی شناسائی می‌گردد.

تعاونیهای مصرف نسبت به بازار آزاد در سالهای ۷۵، ۷۴، ۷۳ که به ترتیب ۱۹٪، ۲۱/۲٪، ۳۱٪ و ۲۵٪ ارزانتر بوده گویای مزایای این قسم از فعالیتهای تعاونی است.

وزیر تعاون با اشاره به ضرورتهای حمایت جدی‌تر از بخش تعاونی گفت:

متأسفانه به رغم همه تلاش‌های ارزشمند و دلسوزانه بعمل آمده در بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، بخش تعاون به احراز جایگاهی مناسب که تامین کننده اهداف مورد نظر در قانون اساسی باشد، توفیق نیافته است، بطوریکه سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی هنوز رقم تامل زیر ۵٪ رانشان می‌دهد. (هرچند باتوجه به عدم تفکیک بخشی آمارهای ملی این رقم چندان هم دقیق نیست) و ضرورت دستیابی بخش تعاون به جایگاه منظور شده در قانون اساسی بی تردید ایجاد تحولات جدی و کارسازی را گریزناپذیر می‌نماید. طبیعی است بخشی از این تحولات، بدواً مربوط و مرجوع به وزارت تعاون و کارگزاران این بخش است که در انجام این رسالت با جهت‌گیری‌هایی در:

افزایش سهم تعاونی‌های تولیدی و اشتغال‌زا به نسبت به کل واحدهای تعاونی، برنامه‌ریزی برای بالا بردن سطح تخصص و مهارت در شرکت‌های تعاونی و تعیین اولویت برای شرکت‌های تعاونی تخصصی فارغ التحصیلان دانشگاهها است. قابل ذکر است که در حال حاضر فقط ۵۲٪ مدیران تعاونیها تحصیلات دیپلم و بالاتر دارند و ۱۶٪ تحصیلات دانشگاهی و ایجاد فرصت‌های شغلی افزون‌تر با لحاظ گرایش اشتغال همراه با مالکیت بویژه برای جوانان، ایثارگران، بانوان و ساکنان مناطق محروم، توجه ویژه برای مناطق مستعد شناسائی شده از جمله استان قهرمان خوزستان بدلیل زمینهای بکر سرمایه‌گذاری و فراهم بودن زمین و آب و انرژی، ایجاد زمینهای مشارکت بیش از پیش مردمی در فعالیتهای اقتصادی و تشویق اقشار مختلف به تجمعات سازمان یافته و موثر حرفه‌ای در قالب تعاونی و افزایش نرخ بهره‌وری از سرمایه‌های مردمی و ترویج فرهنگ تعاون و تقویت همبستگی ملی از طریق توسعه تشکلهای تعاونی و کار جمعی تحولات مورد نظر را پیگیری خواهد کرد.

اما ایجاد زمینه‌های اساسی جهت دستیابی به تحولات مطلوب و مورد نظر در توسعه بخش تعاون بی تردید نیازمند شفافیت دیدگاههای اساسی مجموعه نهادهای تصمیم گیر و اعتنای جدی و کاربردی و در عین حال «امکان بخش» به ارتقاء سهم و جایگاه تعاون و خروج آن از وضعیت نامتعادل فعلی در مبادلات اقتصادی است.

توسعه یافته عضویت این خانواده را پذیرفته‌اند بطوریکه سهم بخش تعاون در تولید ناخالص داخلی برخی از کشورها نظیر فرانسه، آلمان و هلند در سال ۱۹۹۰ از مرز ۴۰٪ فراتر رفته است. وی افزود:

در کشور ما نیز اگر چه نهضت تعاون از سابقه و پیشینه‌ای بیش از ۷۰ سال برخوردار است لکن عمده توفیقات بدست آمده در این بخش به لحاظ همخوانی اصول هفتگانه نهضت تعاونی با ارزش‌های اسلامی و انسانی مرهون استقرار نظام جمهوری اسلامی و امعان نظر مسئولان بلند پایه آن نظیر شهید مظلوم آیت‌الله بهشتی است که تبلور این توجه به اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی که دومین جایگاه را در بخش‌های سه گانه اقتصادی برای «تعاون» منظور کرده است، به واقع از افتخارات انقلاب اسلامی است. آقای حاجی همچنین اظهار داشت:

یک مقایسه تطبیقی اجمالی نشان میدهد که تعداد شرکتهای تعاونی غیرروستایی در پایان سال ۵۷ کمتر از ۲۳۰۰ واحد بوده که با پیروزی انقلاب اسلامی و تاسیس مراکز گسترش خدمات تولید و عمرانی و فعال شدن آن مراکز در تاسیس تعاونیها رشد بسیار چشم‌گیری یافته بطوری که پایان سال ۷۰ (قبل از وزارت تعاون) این میزان به بیش از ۲۳۴۰۰ تعاونی افزایش یافت و خوشبختانه این رقم پس از تاسیس وزارت تعاون در یک جهش چشمگیر مجدد تا پایان سال ۷۶ به ۴۲۵۹۴ واحد رسیده است. وزیر تعاون در بخش دیگری از سخنان خود گفت:

تعداد اعضاء شرکت‌های تعاونی که در سال ۵۷ کمتر از ۲/۳۰۰/۰۰۰ عضو بوده در پایان سال ۷۶ به رقمی افزون بر ۹/۳۳۰/۰۰۰ عضو رسیده است.

و در حال حاضر شاغلین بخش تعاونی در کشور نزدیک به ۱/۳۰۰/۰۰۰ نفر برآورد می‌شوند که در شرکتهای اتحادیه‌های تعاونی و واحدهای وابسته به آنها به خدمت اشتغال دارند.

و از تعداد ۴۲۵۹۴ تعاونی به ثبت رسیده بیش از ۱۶۱۰۰ واحد، تعاونیهای تولیدی با زیربخش‌های کشاورزی، صنعتی، معدنی و فرش دستیاف و خدمات تولید کنندگان می‌باشند که از مهمترین مزایای این نوع تعاونیها، اشتغال همراه با مالکیت بر ابزار کار و حذف رابطه کارفرما - کارگر است که طبعاً اثر مستقیمی بر افزایش بهره‌وری از سرمایه ماشین‌آلات و نیروی انسانی را همراه دارد.

آقای حاجی در ادامه گزارش خود گفت: در تامین مایحتاج عمومی مردم نیز تعاونیهای مصرف، کار ارائه کالا به قیمت ارزانتر را در مقایسه با شبکه سنتی توزیع به انجام می‌رسانند که نیم نگاهی به میانگین قیمت‌های خرده فروشی در